

A
sopronyi magyar kir.

állami főreáliskola

Mc 1625 5-ik évi

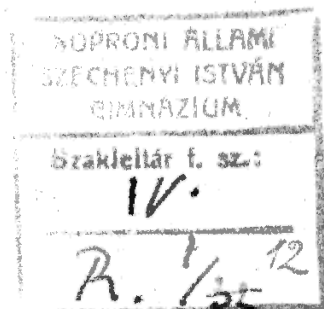
ÉRTESÍTŐJE

1879–80.

Közli:

Salamin Leo,

kir. igazgató.

Soprony.

Nyomatott Reichard & Litfassnál

1880.

Tartalom.

I.	Széchenyi István emlékezete	1
II.	Az 1879/80. tanévben bevégzett tananyag	13
III.	A tanárikar és működésének kimutatása	21
IV.	Adatok a tanoda történetéhez	21
V.	Jótékonysági rovat:	
	a) Ösztöndíjasok	23
	b) Iskolai takarékpénztár	24
	c) A „Deák Ferenc“ ösztöndíjalap	24
	d) Főreáliskolai segély-egyesület	25
VI.	Felsőbb nevezetesei rendeletek	27
VII.	Tanszergyűjtemények szaporítása:	
	1) A tanári könyvtár	28
	2) Pénz- és érem-gyűjtemény	31
	3) Történelmi tanszerek gyűjteménye	31
	4) A természetrajzi szertár	31
	5) A földrajzi szertár	32
	6) A vegytani szertár	32
	7) A physikai szertár	32
	8) A mértani szertár	32
	9) Az ifjusági könyvtár	32
VIII.	Közlemények a vegytani laboratóriumból	33
IX.	Érettségi vizsgálat	34
X.	A jövő tanévről	35
XI.	Az ifjuság érdemsorozata az 1889/80. tanévben	36
XII.	Statistikai táblázatok	40
	A sopronyi vasárnapi kereskedelmi ipariskola	43

Széchenyi István emlékezete

olvasta május hó 23-án a „Sopronyi irodalmi és művészeti kör“ Széchenyi budapesti szobrának leleplezése alkalmával rendezte ünnepen

M o l l e r E d e

Széchenyi István! Ki ne rendülne, sőt rázkódnék meg e név hallatára?

Mennyi fény és mily homály lengi vala és lengi még most is körül! Mily átható világosság sugárzik ki belőle s mily zavaros sejtés borúl reá vissza! Még mindig nem ragyog ama dicsözönben, mely a nemzet szentjét, vértanúját körül árasztja. Vértanúját mondom, mert hazájáért, nemzeteért húlt el, azért hasadt meg keble s vérzett el szíve; és nem a csaták mezején, ellenséges ágyúk dörgése közt, hanem még magasztosb téren, mert igen, van ennél fönségesb tér, a nagyszerű, teremtmény eszmék lélekemelő és leggyakrabban egyszersmind lélekvesztő pályáján.

A ki eszmét hirdet, önmagát tagadja meg mindenekelőtt vagy ha erre nem képes, akkor fojtsa magába, mielőtt szóvá éleszté! Minél messzebbható, minél mélyebbre vágó az, annál nagyobb fürgetegét idézi elő a megcsontosult s végvonaglásukban ellene ágaskodó nézetek, balitéletek és fonák vélemények áramlatának és jaj, ha mint a szirt rendíthetetlenül vissza nem ijeszti a parányi, de számos, sűrűn hemzsegő, egymásra tolongó szellemek hadát.

Ha enged, kacaj fog feléje sivalkodni, ha ellenáll, a támadások egész sora fog reá zúdulni, ha azonban ellenállva ront is, kiméletlenül dönt, irgalmatlanul tör, kacaj, gúny, káromlás kíséretében győzelmet fog kivívni, bár keserűt, mely őt magát is megmérgezi, meggyilkolja.

Az eszme olyan mint a futótűz, mely útjában mindent leperzsel s nem hagy egyebet hátra a pusztá talajnál, melyre az új épület alapját fogják rakni. S az ember, a kiben ily bontó elem lakik, legyen hozzá hasonló alkatú, ne érezzen csak dűljön, ne könyörüljön csak tiporjon, ne nyugodjék, hanem iramuljon, mivel a mint érez, könyörül, megállapodik, erőt vesz rajta lényének gyarlósága, gyöngesége s vagy elközömbösödik vagy eltesped s a legroszabb esetben, ha hiúság ösztöklélte, ha nem eszméjének szentsége, hanem csilláma bódítja vala el, rút feledésbe merül.

És lehetséges, hogy legyen ember, a kiből eszmék támadjanak és ne érezzen? Byron a kifogyhatlan eszméjű angol költő minden szavában lelke zendül meg; Schiller eszméi érzelmein keresztül higgadnak hangokká; Petőfi egyszerre gondol és érez, még Göthe sem ment a kebel hullámzásától, noha az ő érzelmei inkább buborékok, melyek szíve fölszínén szétpattannak. Csak a számító emberek érzéketlenek vagy kevésbé érzelmesek. S születnek a számításból eszmék? lehet-e az apróra szedett körülmények, tények, tünemények zagyva halmazából valami fönségesbet kiböngészni, kierogetni?

Az eszme megragadó összhatásból, a viszonyok összhangulatának villamszerű ihletéséből kél elő, melyhez az okoskodásnak, kicsinyes fontolgatásnak nincs köze. E bágyasztó műtétben az érzelmek elszunyadnak s a gondolkodás szinte gépiesen munkálkodik. Amott valamennyi tehetségünk hirtelen összeforrad; az érzés fölveri az értelmet s mind a kettőt sarkantyúzza, szárnyra kapja a képzelet. S azért eszmék csakis abban keletkezhetnek, kiből e három tehetség harmóniában egybeolvad, különben csupán agyrémek s azért nem lehet halandó eszmével érzés nélkül.

S még sem akart elnémulni a vád, hogy Széchenyi szívtelen. S még is azt hangoztatják vala, hogy csak Kossuth a nép pártfogója. Kossuth nem követett el erőszakot természetén, nem bilincselte le sem fantáziáját, sem kedélyét, benne a három tehetség korlátlan szabadsággal működék s azért tündöklött oly varázsszal lángesze. Széchenyi elnyomta, tirannizálta szívét, még fantáziáját is a komoly értelem szalagjára fűzé s azért került ellenmondásba korával, nemzetével, azért tombolt bensejében a kiegyenlíthetlen harc, mely diszharmonióban végződék. Innen származott eljárásában és cselekvésében a látszólagos ellenkezés sőt elvtelenség, innen a nemzete részéről való gyanúsítás, a meg nem értés s innen a borzalmas katasztrófa. A mit nem lett volna szabad tennie, kitepte eszét szívéből, a miért ez iszonyú boszút állt; elválasztotta kegyetlenül magában, az eszmék emberében azt, a mit a zseni nem nélkülözhet, vagy ha igen, csak gyötrelmek árán.

És mi okból békózta meg Széchenyi indulatait? Hogy nemzetének gyanítólagos boldogságát a gerjedelmek bizonytalan árára ne bocsássa s eszméjéhez mind végig következetes maradjon. A föllángolt eszme határozott, megingathatlan tervvé szilárdult meg benne s hogy ennek jól meghányt részeit amannak föl ne áldozza, hogy a képzelet és érzelmek csábító hitegetései a kijelölt határon, a körülmények és viszonyok megszabta józan körön túl ne hajtsák, gyakorlati emberré vált, a ki nem többé az eszme alkotója, hanem szolgája, nem többé a merész, magas röptű elme, hanem a buzgó terjesztő, a lelkiismeretes munkás. Az eszme megvillant benne, hogy hűen megvalósítsa, de nem hogy nyomában újakat meg újakat fakaszson s tarka lánculatukat megfonja. Mindent, a mit tett, belőle folyt, köréje csoportosított s mert mindent rá épített, félti vala a kedvezőtlen behatástól.

És e miatt csak egy irányban járhatott. A siker föltétele önmagában alapúlt, a miért a kitartás legmakacsabb szívósságával kelle rajta csügnie,

azt kifejtenie és védenie. Tántoríthatlan, konok következetességgel kényszerült tervéhez ragaszkodni, ha a kitűzött és előre látott eredményt kockáztatni vagy megghiúsítani nem akarta. Végzetes eshetőségekre, a kor-szellem bekövetkezhető változtára nem gondolt, a végsőségeket kárhoztatás ennélfogva már eleve kizárta lehetőségét annak, hogy teljes bizalmú híveket szerezzen és gyűjtsön. Alkalmazkodásról nem akart tudni vagy legfőlebb annyiban, a mennyiben célját előmozdíthatta. S e szerint válogatta meg a tényezőket, a melyekkel alkalom adtán terve érdekében érintkezett. Nem tekintette önmagát, nem honfitársait és nem a kormányt és mégis mindannyit. Nem nélkülök, hanem velök kívánta célját érni, de megint nem elkülönülten. Ha amazokban ütközött akadályra, ezzel ügyekvék azt elgördíteni, ha ebben, akkor amazokhoz fordult. A közbenjárót, a békítőt játszotta s maga ellen izgatott.

Akkorában nem tudták és nem akarták fölfogni, hogy az eszme és az ember, a terv és végrehajtása nem egy, azt meg épen nem, hogy az eszme s az egyéni vélemény a maga kirekesztőségében helyes legyen, üdvözítsen. Széchenyi pedig ezt a meggyőződést vallotta, ez volt hitvallása; ennek óhajtott pártot nevelni, ezért fáradott, küzdött, szenvedett, ezért bénította meg szívét s öltötte a ráfogott álszint. A mint megfulasztá a maga érzelmeit, úgy nem akart mások érzékére, idegeire hatni. A nemzet értelmét akarta megnyitni, fölvilágosítani. És miről felvilágosítani? Mi volt tulajdonkép eszméje? Az alkotmány és nemzetiség kifejtése!

Nem volt volna már a magyarnak alkotmánya s nem nemzete? Mindakettővel bírt s mégis egyikkel sem az általános európai haladás szempontjából. Az önkény veté az egész országra vastag hálóját. A nemzet nem volt a maga ura s nem kormányozható önmagát. Leszorult a cselekvés teréről s csüggedésbe, fásultságba merült. Elviselte az idegen igit s lassanként beleszokott átkos helyzetébe, tétlen állapotába. Csak olykor jajdult föl, midőn egy-egy régi jogát csorbíták meg. A férfias elszántság, az igazolt követelés mintha teljesen kiveszett volna belőle. A nemzet nagyjai elpártoltak önvérüktől s a nemesség megfélemlült, meghunyászkodék. Csak álmadozott egy jobb időről s vissza-vissza emlékezett a letűnt régi dicsőségeire. Kénytelenül belenyugodott elkerülhetlen sorsába; életjelét néha-néha gyöngye tiltakozásban, búsongó panaszban hallatá. De voltak egyes férfiak, a kik alattomban nem a politikába vágó eszközzel, nem a kényuralom ellen való letargikus tüntetéssel, hanem apadhatlan kitűréssel munkálkodtak a nemzet újra ébresztésében. A kik nem elmosult oklevelekre, elévült kiváltságokra fekteték a jövő biztosítékát, hanem a nemzet legdrágább kincsére, nyelvére.

Ki ne gondolna azonnal Kazincy és elválhatlan társaira. Nemcsak alkotmányunk, nemzeti föltételeink, a nyelv is kétségtelen befolyással van őszhaladásunk minőségére. S nyelvünk szintén elmaradt a külföld rohamosan fejlődő eszméitől, fogalmai gazdagulásától, fordulati csínjától. Ha csak el is akartuk érni, megfeszített erővel kellett ápolásához, cziszolásához fogunk, az új eszmék, fogalmak, alakok kifejezéséhez hajlítanunk.

S nem volt ez elhatározás, e cél már előreláthatólag is meddő? Hisz nyelvünk e korban csak tengett. Sem a társas, sem a nyilvános életben nem használták, a törvénykezésben pedig legkevesebbé foglalható el megillető helyét. Latinok voltunk minden intézkedésünkben. Kazinczyék vállalkozása előre is bukottnak látszék.

És mégsem így történt.

Épen az ő törhetetlen fáradozásuk veti meg alapját későbbi megújulásunknak. Minél tökéletesebb lőn nyelvünk, annál inkább szaporodtak íróink, annál inkább terjedt s fogamzott meg a meggyőződés, hogy anyanyelvünk csak úgy alkalmas a legkülönbözőbb gondolatok és érzelmek tolmácsolásához mint bármely elsőrendű európai nép nyelve.

De bírták-e íróink, költőink a delejes álom megszállta nemzetet fölrázni? Ők is csak azt érezték, a mit a nemzet. Fölhagytak a reménynyel, lemondtak minden kecsegtető kilátásról, keseregtek, bánkódtak. Azt hívék, nincs a hon számára menekülés. Oda van minden s csupán a mult emléke lelkesíthet még. Nemzeti nagy létünk nagy temetője Mohács! Ez volt az egyetlen sívár vigasz. Veszünk kell dicstelenül, észrevétlenül. Romlásnak indult hajdan erős magyar, nem látod Árpád vére miként fajul? e megrendítőn dörgő szózat csak még mélyebb apatiába lökte a nemzetet. A tusa az élet és halál közt idő kérdése volt, midőn — nem váratlan események váratlan ellenhatást gerjesztének.

A kormány a nemzet legérzékenyebb jogaiba markolt. Önkényes rendeletekkel oly ügyeket akart kurtán tisztába hozni, melyekről csak a törvényszerűn összehívandó, de már tizenhárom éve törvénytelenül össze nem hívott országgyűlés dönthetett. 1823-ban oly vihara keletkezett a megyei tanácskozások, vitatkozásoknak, hogy a kormány a nemzet jogszerű kívánalmainak már ellen nem szegülhetett.

A honatyák összegyűltek Pozsonyban, a nemzet mert remélni.

A költő bátoratlan, homályos sejtelemmel, bár fájdalmas önérzettel azt zengé: Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban? Az országgyűlésen megindult a szónoklatok szakadatlan sora, melyek sérelmet sérelemre halmoztak s csak azt nem pendíték meg, hogyan kellene a hazát sülyedségéből kisegíteni. Az eredménytelen szóharc lehangolta újra a nemzet jobbait. A megcsillant remény oszladozott; a készültség, műveltség hiánya, a külföld tápláló mozgalmainak nem ismerése megint a sötétségbe, a tájékozatlan ággódásba taszította a nemzetet. Borús anadalgas, méla ábránd fogta el a kedélyeket. A közsohaj rebegé: a dicső nép, mely tanult izzadni s izzadás közt hősi bért aratni, névben él csak, többé nincs jelen. Ide illik, bár később dalolta a költő, látván, hogy a nemzet választottai hagyományos csökönösségén megakad létünk tovább fejtése: multadban nincs öröm, jövődben nincs remény. A mire büszke volt nemzetünk, a minek emléke magasra dagasztá kebelét, abban is kételkedni kezdett. Inkább kívánta volna a csöndes megsemmisülést mint a vergődő haldoklást. A nemzet s a költők egyaránt szomorogtak s ha találkoztak egyesek, a kik fölléptek, tettek volna, azokra is ráragadt az általános levertség. A honatyák zajgása, a költők búsongása gyászos harmoniává elegyült.

Egyszerre mint a trombita teli, csengő hangja az ország központjából fölharsan: Magyarország nem volt, hanem lesz! Az általános dermedtség, közámulássá változik, melyből alig tudtak fölocsúdni. Haboztak: örüljenek vagy megrettenjenek-e e különösen hangzó szózaton?

Eddig mindenki azt tartá, hogy a magyar már túl van fénykorán; s most fölemelkedik egy egyetlen alak s azt harsogja a nemzet fülébe, hogy az a mi volt, ahhoz képest, a mi lesz, egyenlő a semmivel. Hitetlenül csóválták fejöket, noha ismét hizelgett, hogy rajtok nyugszik a jövő alapja. Hanem azért ez ellentétet ily rögtönös meglepetésben megfogni nem igen számosan mutatkoztak hajlandóknak. Újra és újra latolgatták amaz előzményeket, melyekben e jós nyilatkozat gyökeredzett, — míg arra virradt a nemzet, hogy az közte rést hasított.

Magasztalás és korholás vegyült egymásba. Az öregek romlást, az ifjuság megváltást gyanított benne.

Széchenyi István már 1825. fordítá magára a nemzet szemét, midőn a fölajánlott összeggel a magyar akadémia alapkövét lerakta; ily cselekedet, ily példának kellett hatnia, bizalmat ébresztenie s midőn öt évvel utóbb ama jelentős szavakat kiejté, lehetetlen, hogy vissza ne idézték volna ama páratlan tett emlékét és azonnal mindakettőt egyesítve, föl ne tűnt volna, hogy mily kettős irányt jelölt ki magának a gróf.

Az alapítványnyal nemzeti, szellemi, „Hitel” című könyvével,¹ anyagi célnak szolgált. Az eszmék tömött raja zsibongott fejében s nem véletlen ösztön nógatására. Elméje és szíve már régóta fogékony lett amaz átalakító javaslatokra, melyeket oly fönnen hirdetett. Szívébe édes apja borongó bánata csöpögteté ama hazája iránt való vonzalmat, melyből érzései, gondolatai serkedtek. Sőt bizvást állíthatjuk, hogy tevékenységének legközvetlenebb forrása az igaz, legtisztább fölbuzdulás, a hon-szeretet volt. Nem hiúság, nem önzés, nem nagyravágyás hajszolta a föllépésre; mind e vágyakat sokkal könnyebben, előnyösebben s hamarabb tölthette volna be saját hivatásában, katonai pályáján. Vagy nem lett volna rangja, társadalmi állása elégséges egyéni érdekek legyezgetésére?

Ő hű maradt az örökölt Széchenyi névhez, melyhez a hazafias vitézség, valamint áldozatkészség nem egy mozzanata fűződék. Még külföldön támadt benne a mind jobban izmosodó kívánság, hazáját azon országok között szemlélhetni, a melyek mind anyagi mind szellemi tekintetben eddig messzire maguk mögött hagyták; s már ott közlekedett mind ama tényezőkkel, a melyek majdan támogathatják sikeres működésében. Még a „Hitel” megjelenése előtt igyekvék honfitársait egymáshoz közelebb hozni s társas úton egyesíteni. Mintha ezzel előlegesen meg akarta volna termékenyíteni az elméket s eszméit megmívelt földbe hullatni. S mennyi utánjárás, mennyi kapacitálás, mennyi kellemetlenséggel, nehézséggel lehetett az egybekötve és ha benne nem dobog a legönzетlenebb ügyszeretet, ha lénye össze nem forr céljával, ha nem a nemzete iránt való lelkesülésből, hanem emberi gyarlóságból, unalom, szórakozás vagy nagyúri szeszélyből

¹ Pest 1830.

vállalkozik ily föladatra, valjon nem lankadt, nem kedvetlenült volna-e el mindjárt az első kudarc után? Ily ernyedetlen, az önkímélettel nem törődő buzgóság csak a legszentebb elhatározásból, a legmélyebb meggyőződésből s a legritkább odaadásból eredhetett.

Ebből magyarázható ama lázas hév, mely „Hitel”-ének minden során végig lüktet; ama rohamos sietség, melylyel a magvas gondolatokat, színporkázó ötleteket, adomákat egymásra torlasztja. Minden lapra oda nyomta szíve bélyegét. A veszély, mely hazáját fenyegeti s ama tudat, hogy minden újabb késedelem súlyosbítja azt, nem tűrhette, hogy kimért nyugalommal boncolgassa, okolgassa s mondja el részletesen, tárgyilagosan az állapot összefüggő bajait s indítványozza körülírva, kifejtve, rendszerbe öntve reformjait. Csak a betegséget akarta jelezni s az orvoslás szükségességét kijelenteni. Föl kívánta riasztani a nemzetet, hogy megrémüljön hanyatlásán s végre valahára jobb útra térjen.

És szinte egy lélekzetre elszámlálja mind azon hiányokat és hibákat, téves és megfeneklett fölfogást, mely a magyart haladásában gátolja. Beszél egy huzamban arról, hogy csak a dicséretet szeretjük és nem az igazmondást; hogy megfúlunk önzsirunkban s a mellett még sincs pénzünk és annál kevésbé hitelünk; hogy nincs kellő műveltségünk s nem ismerjük a józan okosságot. Szól a nevelés módjáról, befolyásáról, sőt még a tanulás minőségéről is. Ráutal a képzelő, emlékező és ítélő tehetség egyforma fejlesztésére. És mindezeket olybá mutatja be, mint a melyek a szellemi hitelnek képezik alapját. Csak ezután foglalkozik a tulajdonképi tárggyal, az anyagi hitellel s tartózkodás nélkül rá olvassa nemzetére, hogy nem ért a gazdasághoz. Annyira bővében van a földnek, hogy hatalmas részét parlagon heverteti, annak ellenére, hogy megművelve kétszeres jövedelmet húzhatna belőle.

E miatt azután sem tőkéje sem kamatja, de azért mégis költekezik, pazarol és pompaszerető. Nem kerüli el figyelmét a közlekedés eszközeinek nyomorúsága, célszerűtlensége s kutatja a kereskedelem nem létének okait. Szóval ostromozza a feudális birtokrendszert, az adóssági törvényeket, megtámadja a robotrendszert; s centralizációt, központosítást sürget a közlekedő vállalatokra nézve.

S ezzel tényleg lerontotta mindazt, a mi a magyarnak multját alkotta; de egyszersmind maga ellen is ingerelte az összes régi Magyarországot, a mely a legkeményebb vádakát szórta rá s inkább akart bomlásának menni, sem mint tágitani.

Széchenyi a válóuton állott; vagy jobbra vagy balra kellett kanyarodnia; amott a kiváltságok megtestesült hada lepte el az irányt, emitt alig bukkant föl egy-egy biztató jel a neki indulásra. Oda nem fordulhatott, mert gúnyban áztatott nézetei, szigorú véleménye, hajthatlan elvei fölkorbácsolták az ósdiak megrenyhült szenvedélyeit, melyek haragban, gyűlöletben, vad fenyegetésben lobbantak föl; ide csak a távolság szeplőtlen üressége hívogató, de a mely idővel derék, fönkelt keblű követőkkel megtelhetik. Nem is tartott soká s az ifjú nemzedék tömegesen esküvék zászlója alá. Nem volt, miért ingadoznia, késlekednie; eszméje tűzoszlop-

ként világítá meg a megfutandó pályatért; csakhogy vakító fényét a hályogos lelkűek észre nem vették, a fölhevültek ellenben megkápráztak tőle. Hogy amazokról lehántsa a megkeményült kérget, emezek gyűlékonyságát pedig mérsékelje, a maga értelmével világított nekik.

A 'Hitel' túláradása volt a lángésznek s a háborgó szívnek; hogy a szertelenkedésnek még látszatát is eltörölje, rendszerbe foglalt munkában törekedett higgadt szándékát taglalni. Így létesült a 'Világ' című könyv,¹ mely a sístergő ellenvélemények cáfolata, másrészt a 'Hitel'-ben oda bűvölt eszmék okszerű, bővebb magyarázata. Ebben azután féktelenül neki bokrosítja maró gúnyját ellenfelének. Sujt, hurrogat, vág és tönkre teszi az ellene forrongó tekintélyek egész csapatját, de nem felejtí el voltaképi célját sem és „az egyesületi szellem terjesztése, a magyar nyelv diplomatikai jogkörének szélesítése, az intelligenciai mozgalmak centralizálása és azon központosító irány mellett agitál, mely a közlekedő vonaloktól kezdve, az anyagi haladás minden főbb fonalszálaít Budapestre, mint Magyarország szívébe gyűjtse össze s onnan terjeszsze ki rendszeresen“. Harmadik műve² a 'Stadium', mely az országgyűlés elé szabja mindazon reformokat, a melyek haladásunk legnélkülözhetlenebb követelményei: s ilyenek: a váltóíog behozása; az ősiség és fiskalítás eltörlése, a nem nemesek szabad birtokszerezhető joga s a haza minden polgárainak törvény előtt egyenlősége; a nemtelenek válaszsának maguknak megyei pártvédet, ki a tagosító és arányosító pörökben érdekeiket a földesúr ellenében képviselje; a házipénztár és az országgyűlési képviselő költségek terhének hordozásához mindenki birtokaránylag járuljon; a főközlekedő vonalakat az országgyűlés jelölje ki, s létesítésekre és fíntartásukra szintén mindenki egyenlőleg adózzék; végre a monopoliumok: a regálék, céhek és limitációk töröltesenek el. S mindezeket oly módon, oly meggyőző érvekkel támogatja, hogy csak megátalkodottság nem láthatta ez újításokban ama megmérhetlen hasznót, a mely belőlük mind a nemzetre, mind a kormányra, mind az egyénekre háromlik.

Széchenyi mégis valamennyinek érdekeibe ütközött s valamennyinek magára vonta neheztelését. A kormány irtózott a demokratikus elvek meghonosulásától, a kasztrendszer megborzadt jogainak ilyen megnyesésén. Az önkény attól félt, hogy a nép fölszabadításával aláássa trónját, a kiváltságosok meg azon szörnyűködtek, hogy a hagyomány fölforgatásával alkotmányunk is szétporladozik.

De a mi halad, nem marad. Széchenyi eszméi annyira elterjedtek, annyira bevésődtek a keblekbe, hogy az ősi állapotnak gyökeresen meg kellett változnia. Azonban senkinek sem volt nálánál kényesebb helyzete. Tudjuk, hogy mit írt oly sugárzó szavakkal lobogójára.

Alkotmány és nemzetiség kifejtése! Egyiket sem akarta fölálldozni vagy csak kockáztatni, de akarta mindakettőt az úíkor szellemében pótolni, bővíteni s az európai intézményekhez alkalmazni.

¹ Pest Fűskuti Landerer nyomtató intézetében 1831.

² Kiadta Z** 1833. 1. Rész Lipcseben 1833. Wigand Ottónál,

Ezt megingatás, megszorítás, átalakítás nélkül nem lehetett eszközölni. És mindezt nem erőszakos túlhajtással, hanem fokozatos, szigorú következetességgel ügyekezett véghez vinni. Legsürgetőbb feladata mindenekelőtt az volt, hogy nemzetét mindezen reformokra öntudatosan képesítse. Mindenekelőtt azt óhajtotta, hogy nemzetünk felküzdje magát a műveltség és jólét ama fokára, a honnan a legbiztosabban verheti vissza a jogaira leskelődő kényuralmi törekvéseket; az vala meggyőződése, hogy anyagi s értelmi sajátságokkal fölszerelve oly védgáttá fog tömörülni, a melyet semminemű önző fogásokkal, féltékenykedő utasításokkal, tilalmakkal sem lehet majd átrepeszteni.

Addig azonban a simulás taktikáját gyakoroljuk. Hitessük el a kormánynyal, hogy nem akarunk vele gúzst csavarni s csupán méltányosságot kívánunk tőle, de alattomban művelődjünk, váljunk európai magyarokká, szilárdítsuk nemzetiségünket, fejlesszük alkotmányunkat, rontsunk és építsünk s csak azután követeljünk. Ekkor majd szemébe nézhetünk a váratlanul meglepett hatalomnak, a mely jószántából is meg fogja adni mind azt, a mit tőle mint önalkotmánynyal bíró nemzet kívánhatunk.

Ezt az alapos intést nem értette meg a nemzet. S mivel Széchenyi a maga tervén kívül másutt föl nem fődözheté a siker zálogát, magára kellett maradnia. Mind sűrűbben hallatszott figyelmeztetése, hogy ne szakadjon el a nemzet kormányától s ne uszítsa azt maga ellen.

A nemzet élénk haladásvágya túltette magát a komoly, lépésenkint való foglaláson, izgékonyága a kormány konok tagadása következtében mindinkább növekedett s az ellenzéki áramlat már a partokat mosta.

És ezen két lobbanékony elem között állott Széchenyi.

Még mindig hitt. Azt gondolta, közbenjárása engesztelőleg fog hatni s a mit vagy az egyik vagy a másik rész elhibáz, azt ő helyre üti.

E szerepe azonban nem lehetett sem az egyikre sem a másakra bizalmatgerjesztő. Hiába való volt a két ország vegyes házasságára, különös viszonyára hivatkoznia. Azzal feleltek, szüntessék meg az örökös tartományokban az abszolutizmuszt, mert ez akadályozza Magyarország jogai kivívhatóságának. S midőn a kormány még hazánk rendeit, pártjait is villongásra hevíté, az ellenzék sem riadt vissza hasonló eszközök érvényesítésétől. A mag el volt hintve, ki kellett hajtania. Széchenyi csak célját nézte, a melynek valósításában egyedül a maga módjának helyességére ügyelt, hogy ez a mód a körülményektől szítva túlzásra vetemüljön, azt meg sem engedhette. A mint első két művében a lelkesülés zabolátlanságával gyujtott, perzselt, égetett, úgy harmadik művében a következetes számítás nyugalmaival meggyőzött, csillapított. Szabatosan megvonta a kört, melyben mozogni szándékozik s a melyen túl hágni nem akarna addig, míg nemzetünk belállapota tehát magánjoga s az osztrákházhoz való külviszonya tehát közjoga jobbra nem fordul.

De a nemzet, melyet maga nevezett fiatalnak, lénye szerint cselekedett, sugalmára hallgatott. S mindamellett, hogy anyagi vállalatának szaporításával és gyarapodásával a nemzet tiszteletét maga iránt nemcsak

lekötötte, hanem öregbíté, mégis politikai téren tapasztalni kénytelenült, hogy közte s a nemzet közt választófal kezd emelkedni.

Kivált mióta a pártok élesen meghatározva alakultak, kellett látnia, hogy egyénisége mindinkább vissza szorúl s eszméi annál jobban, annál merészebben hangoztatnak. S noha 39-ben hathatósan kelt ki a kormány magatartása ellen, nem vallhatta meg többé magát mint a reformok egyetlen, de áttekintő intézője. Vezérszerepre most sem áhítozott, de a mit óhajtott, a nemzetet, az ellenzékét mérsékelni, az sem sikerült neki. S így eszméinek nagyszerűségét, mindenfelé jótékony hatását megtörpítve kellett látnia. Csak az vigasztalta még, hogy a 39-ki országgyűlés kecsesgatóbb kilátások közt mult el. A kormány engedékenyebb lett, a pártok közeledtek egymáshoz.

De ez a reménye is szétfoszlott. Javaslatai jobbára mind visszhangra leltek s hogy tovább is eredményesen munkálkodhassék, újra az anyagi jólét terén kellett előre dolgozni s a szellemeket újabb vívmányokra előkészíteni. Az ellenzék azonban megfordította a rendet s mindenekelőtt a nemzetiséget, a szabadságot buzgólkodott biztosítani. Meg akarta érlelni a nemzetben mindazon tényezőket és kellékeket, a melyek a demokratikus elvekkel s főleg az örökváltsággal, közadózással, népképviselettel megbarátkoztassák. A mozgalom országszerte megindult, élén Kossuthal.

Erre a mint tizenegy éve a legharsányabb hangon fölkiálta Széchenyi: Magyarország nem volt, hanem lesz; úgy most megdöbbenőn fölajdult: veszélynek viszik a hazát. Akkor a leglángolóbb lelkesülés zengett ajkán, most a legszorongóbb fájdalom kínozza kebelét. Leláncolt érzelmei fölviharzottak s magasra tornyosultak ama művében, mely 1841. „Kelet népe” címmel¹ jelent meg. A nemzet korával együtt azonban sokkal előbbre iramlott, semhogy Széchenyi aggodalmait komolyan vehette volna. A körülmények úgy csoportosultak, a kormány hangulata annyira kedvezett a nemzeti kívánságoknak, hogy senki sem tétovázott a legfüggetlenebb értelemben való teljesülésökben. Csakhogy a nemzet és vezetői szűk körükben mozogva nem láthattak oly tisztán s oly messzire, hogy észrevehették volna ama zivatartól teli felhőket, melyek még lomhán kavargva izzítják a villámot, hogy alkotmányunk sáncai közé csapják. Széchenyi, ki ismerte honát s ismerte a külföldet, ki folyton óvatos szemmel kísérte a magyar alkotmány és osztrák abszolutizmusz fonák különbségét, ki legközvetlenebb érintkezésből tudta, miként vélekednek a túlfélen hazánkról s mily szándékkal viselkednek iránta, — Széchenyi tisztában volt vele, mennyit szabad s mennyit nem szabad próbára tennünk, hol az a pont, a melyet elkerülnünk tetemes kárunkra esnék.

Hogy melyik az az idő és alkalom vagy ürügy, a mely a határt megjelöli, azt ő is aligha sejtette.

Vissza akarta tehát téríteni a nemzetet s a legbánnatosb bizalommal közlé vele eddigi eljárása módját, valamint a jövőre nézve is taktikáját. Kijelenté, hogy elveit mint eddig, ezután sem fogja megváltoztatni, sem

¹ Pesten.

módosítani, ezekben megegyezik ő is teljesen az ellenzékkel s az általános fölfogással, de nem érvényesítésök módjában.

Ezt azonban senki sem akarta megérteni vagy helybenhagyni.

Ezt oly visszásságnak mondták, a melynek nemcsak fontosságot nem tulajdoníthatnak, de még komolyabb figyelemre sem méltathatják. Ellenmondást láttak a gróf pályája mostani szaka és első föllépése közt; pedig ha elfogulatlanabb tekintettel hatoltak volna ama rúgók művébe, melyek előre kiszámított messzeható tervét igazgatták, nem terve s ő közte, hanem egyéniségének határozottsága és a fölserdült új nemzedék álláspontja közt találtak volna eltérést. Ő ugyanaz volt, — kora előzte meg. Eszméinek megszabottsága és újabb legszélsőbb kitágításuk közt volt a különbség.

A kor kereke megoldódott és szédítő sebességgel neki lódult. Megállítani vagy csak lassítani is a képtelenségek közé tartozott. A népek európaszerite a szabadság és egyenlőség ideáljáért rajongtak s még a kisebb nemzetiségek is támasztottak követeléseket. Hazánk különféle ajkú vidékei szintén zavarogtak s elnyomatásról, jogfosztásról panaszkodtak.

Széchenyi, ki a legcsekélyebb belrázkódástól félté nemzetét, e mozgalommal szemközt sem lehetett néma.¹ Figyelmeztetése azonban nem talált helyeslő fogadtatásra. A nemzet semmivel sem okozhatta magát a nemzetiségi szítogatásokat illetőleg s a mire Széchenyi hivatkozott, hogy értelmi felsőbbbséggel iparkodjék a nemzet a nyugtalankodókat megnyerni, nem volt kielégítő bizonyíték a nemzetiségek érdekében való fölszólalásra. A magyar soha sem sértette a más nyelvűek magánügyeit s állítólagos üldöztetésök, sérelmeik csak képzelmények valának. A mit az ország alkotmánya szempontjából követelt, azt joggal követelhetette. A latin nyelv törlésével a magyar lett a hon köznyelvévé, a melylyel az ország minden intézkedésében törvényszerűen rendelkezheték. Ezzel nem akadályozta a külön ajkúak nemzetiségi fejlődését s annál kevésbbé tolakodott a magánkörök belsejébe. De Széchenyi itt is csak azt árulta el, hogy hazája békés boldogságán, biztos jövőjén örködik.

Semmiféle elemet sem akart ellene fölidézni s újra arra inteni a nemzetet, hogy hagyjon föl a száguldozás ama nemével, mely a végveszélybe dönti s már is válságba bonyolítja.

Hazája iránt való vonzalma, szeretete fokozatos indulatosságba tévedt. A kúsza körvonalokban összefolyó jövő rémes homályban érzékült meg előtte. Borzalmas látások gyötörték kebelét. Minden fáradsága, vívmánya, sikere önvádként fojtogató szívére. Értelme pillanatonként elsötétült.

Az a kétségbeejtő gondolat üldözte, hogy ő eredő oka a nemzet bekövetkező elpusztulásának. Ha föl nem riasztotta volna letargiájából, ha engedi, hogy teljesen elfásuljon, nem fenyegetné most amaz iszonyú sors, mely vérengző haláltusába fogja kergetni. A szenvedély mind lázasabban dulakodik benne s ijesztők voltak ama jóslatok, melyeket prófétaként rivalt a „politikai program töredékekben“ nemzete fülébe.²

¹ A magyar akadémia körül, beszéd az 1842. nov. 27. ünnepi közülésen.

² 1847.

A nemzet hidegen csodálkozott, de semmit sem értett belőlük.

És Széchenyi még sem vált meg, még sem pártolt el tőle; ha mámorából ki nem ábrándíthatá is, vele akart osztozni végzetében. Hüen ragaszkodott tovább is eszméjéhez: az alkotmány és nemzetiség kifejtéséhez. Lankadatlanul dolgozott az anyagi föltétel ekelőmozdításán. A közlekedés ügy terén oly nagy szabású tervvel köszöntött az országházba, mely hazánk fölvirulását a legnagyobb tekintélyek szerint szemlátomást elősegítette volna.

Ki gyaníthatta, hogy a gróf ily foglalkozások közepette oly epesztőn szenved. Hogy értelme és szíve közt az egyensúly helyreállt, de csak azért, hogy emez azt elöntse. Ki törődött volna most azzal, hogy a legnemesebb gróf, a legnagyobb magyar szíve veszedelmesen sajog, mi értelmétől fogja megrabolni?

Hogy is lehetne az eszmék hősből a szív vértanúja! De ha sejtette volna valaki, hogy ennek a szívnek nem volt szabad fölülről és alulról ellene irányzott keserű gyanúsításokra, zaklató szemrehányásokra csak meg is moccannia; ha tudta volna valaki, hogy ez az értelem, mely mindent oly tisztán szemlél, minduntalan eléje dobott göröngyökbe akad, melyekből a nemzet sírköve rakódik össze, akkor a próféta hang nem vész a semmiségbe.

Az eszme és Széchenyi egy volt. Arról vala meg győződve, ha nem a maga eszméje diadalmaskodik, ha az bukik, hogy akkor a nemzet is megdől. Azt csak később tapasztalta, hogy eszméjének ő maga is áldozata.

Eddig a pártok, a nemzet fölött állt, ezentúl eszközükké idomúl, oly eszközzé, mely szabályzóként akar működni.

A magyar felelős miniszteriumot kapott és Széchenyi egyik tagja lett. De az európai forradalom moraja már kerekedett; az egyenetlenség, a viszály a nemzetek és kormányuk közt kitört

A népek szabadsága, egyenlősége szétrobbant

Magyarország sem volt a sors kegyeltje. Hazánk nemsokára siralom házzá sanyarult. Gyászos előhírnöke az a megfagyasztó szózat volt, mely az országot megdermeszté s úgy hangzott, hogy Széchenyi megörült

Borítsunk leplet az emlékezés e sötét képére. Emeljük tekintetünket Széchenyi szelleméhez, mely örökké ragyogjon a nemzet háladatos, soha nem múló emlékében. Ne feledjük soha, hogy hazánkat ő mentette meg a szégyenletes, tehetetlen haláltól, hogy ő oltotta belénk ama csírákat, mely honunk szabadságában kivirágzott, mely kifakasztá az egyenlőség, testvériség drága bimbait, hogy egykor színdús pompájukban kivirítsanak és mint az emberiség közös jogai hassanak közre nemzeti méltóságunk szétágazásában. Ne feledjük soha, hogy alkotmányunk újkori, európai biztosítására ő vetette meg az alapot, hogy nélküle talán soha vagy nem ily teljességökben élveznők mind ama kiváltságokat, melyek hajdan csak egyes osztálynak tevék birtokát s melyek ma nemzetiségünk összlete biztosítékait képezik. Mindannak, a mit eddig elértünk, ő az atyja, alkotója. S ha van még nemzetünknek óhajtani valója, azt az ő szellemében törekedjünk kiküzdeni, megvalósítani. Anyagi jólét s műveltség legyen jelszavunk.

Kössük össze a hasznossági elvet a nemzeti haladás elvével s akkor bátran szembeszállhatunk még az erőszakkal is. Ne fejleszszük az egyiket a másiknak rovására, annál kevésbé áldozzuk föl az egyiket a másiknak, mert csak párosságukban lehetnek megdönthetlen támaszaink. Eszme vezessen, eszme lelkesítsen, mert a mely nemzetnek nincsenek eszméi, megfonyad mint az elaggott fa. Élünk, haljunk eszméinkért s ne nyugodjunk mindaddig, míg életre keltettük.

Széchenyi még akkor sem mondott le eszméiről, midőn a körülmények már mind ellene támadtak s még akkor is ápolta őket a leggondosabban, midőn a kérlelhetlen, a könyörtelen sors a legiszonyúbb csapást mérte rá. Folyton érdeklődék a legmelegebben kedves hazájának, forrón szeretett nemzetének elnyomott, szomorú állapotából való szabadulása iránt. Még akkor sem félemült meg, midőn a legkisebb idegrázkódás örökre elolthatá értelme főséges világát, még akkor is tiltakozott mint oroszán ketrecében az önkény túlkapásai ellen, hogy nemzetét oltalmazza, mikor maga is sínyle elzárttságát.

De ütött a megváltás rettentő órája. A nemzet új bonyodalma meggyilkolta a legönzетlenebb, a legnemesebb szívet, a legdicsőbb hazafit. Van-e nemzet, van-e nép, melyet annyira sujtott volna a végzet mint a mienk?! A legnagyobb magyart az örültek házába, a leggyökeresebb magyart számkivetésre kárhoztatta.

Az 1879—80. tanévben bevégzett tananyag.

I. osztály.

Magyar nyelv. A nyelvnek mondattanra fektetett alaktana. Tankönyv: Ihász nyelvtana és Bodnár olvasókönyve. Heti óra 5.

Német nyelv. A rendes alakok tana mondattani alapon lehetőleg párhuzamosan a magyar nyelvvel. Tankönyv: Schwicker nyelvtana, Felsmann I. olvasó könyve. Heti óra 4.

Földrajz. A térkép olvasása, elemzése és a táblán készített előrajzok alapján a magyar királyság és a földközi tengert környező országok hydro-, oro- és topographiája. Tankönyv: Hunfalvy I. Heti óra 2.

Történelem. Hunok és magyarok eredete. A vezérek kora. A kereszténység terjedése Magyarországon. Szt. István és utódai. A kesztes hadak. Az arany bulla. Tankönyv: Horváth M. I. rész. Heti óra 2.

Mennyiségtan. A mérés és a mértékek, törvényes mértérendszerünk, a közönséges törtek, a tizedes törtek, a négy alapl művelet nevezett számokkal és az idő számolás. Tankönyv: Dr. Császár Károly, I. Heti óra 4.

Mértan és mértani rajz. A síkmértani ábrák szemléltetése. A síkidomok kerületének és területének kiszámítása. Egyszerű síkmértani disztimények szabadkézzel való rajzolása. Tankönyv: Geometr. alaktan I. rész Császár Károly, dr. Heti óra 4.

Terményrajz. Az emlősök rendjeinek főbb képviselői szemléleti módon, különös tekintettel a haszonra vagy kárra. A növény-morphologia és terminologia szemléleti módon való begyakorlása. Tankönyv: Pokorny állattan, növénytan. Heti óra 3.

II. osztály.

Magyar nyelv. Igetan, határozók tana, szóképzés részletesen; mondatból különösen a függő mondatok, subordinatio, coordinatio, többszörösen összetett mondat — körmondat, mondatrövidítés — részben mondatkötés. Az első osztály anyagának ismétlése. Tankönyv: Ihász nyelvtana, Bodnár-Iványi olvasókönyve II. Heti óra 5.

Német nyelv. Párhuzamosan a magyar anyaggal az igeragozás, határozó és szóképzés tana. Független mondatok; coordinatio, subordinatio. Az első osztály anyagának ismétlése. Tankönyv: Schwicker nyelvtana és Felsmann II. olvasókönyve. Heti óra 3.

Francia nyelv. Mondattani alapon az alaktan elemei: az állítmány ige, a jelentő mód egyszerű és összetett idői, a feltételes mód jelene és multja. Körülírt hajtogatás. Igeragozási kivételek. Birtokos, mutató, kérdő névmások. Számnevek. Tankönyv: Hofer-Mager, A francia nyelv módszeres tankönyve, I. rész. Heti óra 3.

Földrajz. Az örökös vagy osztrák tartományok s európai országok (a földközi tenger medencéje körül fekvők kivételével) föld- és terményrajzi viszonyai, lakói, nemzetisége, műveltsége, ipara és kereskedelme. Térkép-vázlatok készítése. A meteorologia és klimatologia legelemibb részei különös tekintettel hazánkra. Heti óra 2.

Történelem. IV. Bélától. A vegyes házbeli királyok korszaka. Hunyadiak kora. Jagellók és a nemzeti sülyedés kora, a mohácsi vész. Az első osztályban tanultakból a vérszerződés, honfoglalás és Szt. István intézményeinek ismételése. Tankönyv: Tanko, Magyarország története. Heti óra 2.

Mennyiségtan. A számolási előnyök és rövidítések; a kettős tételnek alkalmazása a mértani arányok s aránylatokra, az egyszerű hármasszabály. Tankönyv: Dr. Császár Károly, II. Heti óra 3.

Mértan és mértani rajz. Az egyes vonalak és síkok a térben. A mértani testek szemléltetése, összehasonlítása alak és nagyságra nézve. A mértani testek felületének és köbtartalmának kiszámítása. Sík ábrák és testek szabadkézzel való távlati rajzolása sodrony és faminták után. Tankönyv: Geometriai alaktan, I. rész, Dr. Császár Károlytól. Heti óra 3.

Termény rajz. Az állatok typusainak, osztályainak, rendjeinek és családainak a bélyeg szerint való felismerése. A váltszrimú kétszívűek és világtalanok főbb képviselői. A növényország főbb családainak bélyege. Tankönyv: Pokorny állattan, növénytan. Heti óra 2.

Szabadkézi rajz. Iskolai táblán készített rajzok után, szintúgy mint egyes többszínű minták után elemi diszítmények és kapcsolatban a styl fajok megmagyarázása. — Egyszerű domborművek utáni tanulmányok. Heti óra 2.

III. osztály.

Magyar nyelv. Mondattan. Szóegyeztetés. Szóvonzat. Szórend. Mondatkötés. Tropusok. A verstan elemei. Alaktan ismételése. Tankönyv: Ihász nyelvtana, Bodnár-Iványi olvasókönyve III. rész. Heti óra 4.

Nemet nyelv. Az összetett mondatszerkezet. Időtan. Az alaktan és szóképzéstan kiegészítése az olvasmány alapján. Tankönyv: Deutsches Lesebuch von Felsmann, III. rész. Heti óra 3.

Francia nyelv. Igehajlítás befejezése és ismételése, a rendhagyó igék Határozók tana. Tankönyv: Salamin-Ollendorff „Francia nyelvtan.” Salamin-Leupin „Francia olvasmányok.” Heti óra 3.

Földrajz. Ázsia és Afrika föld- és terményrajzi viszonyai; térkép alapján graphikus módon. A matematikai földrajz elemei. Tankönyv: Hunfalvy III. Heti óra 2.

Történelem. A Habsburgház korszaka. Tankönyv: Tankó J. Magyarország története. Magyar olvasókönyv alapján: Perikles és kora. A peloponesusi háború. Görögország további sorsa macedoniai Fülöpig. Heti óra 2.

Mennyiségtan. Az olasz praktika. A kettős tétel alkalmazása. Az egyszerű hármasszabály. A határidő számolás. Az összetett hármasszabály. Az arányos osztás. Az elegyítés számolás. Tankönyv: Dr. Császár Károly, III. rész. Heti óra 3.

Mértan és mértani rajz. A tömör mértan néhány főbb elve, a vetület és vetítés fogalma. 3, 4, 5 és 6 szög és a kör vetületei. Hasáb, gúla, henger, kúp és a gömb orth. vetületei. A gömb körök vetületei. Barna festékkel árnyékolás. Tankönyv nincs. Heti óra 2.

Természettan. A testek általános és különös tulajdonságai. — Hőtan. — Fénytan. — Delejesség és villanyosság. Tankönyv: Piskó-Salamin. — Heti óra 4.

Szabadkézi rajz. A tanár által az iskolai táblán készített diszítmények systematicus menetben; domború diszítmények, színezett mintalapok tanulmányozása. Heti óra 4.

IV. osztály.

Magyar nyelv. Az irány sajátosságai. Alakzatok. Szóképek. Verstan elemei, hangsúlyos és időmértéki rithmus; verslábak; antik versszakok; a rím. Polgári ügyiratok. Tankönyv: Bodnár Zs. iránytan és olvasókönyv. Heti óra 4.

Német nyelv. A német nyelvtan rendszeres áttekintése. A sajátos német verstan elemei. Synonimák, szólásmódok. Polgári ügyiratok. Tankönyv: Deutsches Lesebuch von Felsmann, IV. rész. Heti óra 3.

Francia nyelv. A szókötéstanból: a jelentő-, kötő- és föltételes mód és idői; infinitif. Alaktan folytonos ismétlése, kivált a főnév és többese, a melléknév, nőneme, többese, fokozás; névmások. Tankönyv: Salamin „Francia olvasókönyv,” Salamin-Leupin „Francia olvasmányok.” Heti óra 3.

Földrajz. Amerika, Ausztrália földrajza (természeti és ethnographiai viszonyai) tekintettel a fölföldözések és gyarmatosítások történetére. Tankönyv: Hunfalvy IV. Heti óra 2.

Történelem. Ó-kori történet áttekintése. Róma történetének tüzetes tárgyalása Augustus családjának uralkodásáig. Tankönyv: Ribári, világ-történelem. Heti óra 3.

Mennyiségtan. A láncszabály. A fegfontosabb pénznemek megismeretése és átszámítása. Értékpapírokra és váltókra vonatkozó számolási feladványok. A betűszám tan négy alapművelete egész számokkal. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Tankönyv: Mocnik, algebra. Heti óra 3.

Mértan és mértani rajz. Szerkesztő síkmértan. A mértani szerkesztések alkalmazása a gyakorlati földmérésnél és helyszínrajz. Tankönyv: Kriesz Ferencz. Heti óra 2.

Természettan. A szilárd, csepfolyós és légnemű testek nyugvása és mozgása. Rezgéstan és hangtan. Tankönyv: Piskó-Salamin. Heti óra 2.

Vegytan. A közéletben előforduló anyagokból kiindulva az elemeknek és fontosabb vegyeiknek ismertetése. Kapcsolatban ezzel a nevezetesebb ásványok és sziklafajok. A vegyműveletek megismertetése. Tankönyv: Balló Mátyás, elemi vegytan. Heti óra 3.

Szabadkézi rajz. Diszítmények mind előrajzolás, mind klaszikai stílus kísérletek után. Az emberi arc és fej arányszámai megmagyaráztattak s a tanár előrajzolása után körvonalozva utánóztattak. Heti óra 4.

V. osztály.

Magyar nyelv. Az irány. Az írásművek szerkezete. A szerkezet törvényei. A nyelvbeli előadás és formái. A leírás, elbeszélés és fajaik. Értekezés. A levélalak. Tankönyv: Bodnár, Szerkezettan. Heti óra 3.

Német nyelv. A nyelvtani ismeretek ébrentartása. Olvasmányok: Nibelungen, Lied in Proza von Uhland. Legenden von Herder. Die Kraniche des Ibykus, von Schiller. Pompeji und Herculaneum, von Schiller. Parabeln und Rätsel, von Schiller. Heti óra 3.

Francia nyelv. Az egész alaktan rendszeres ismételése francia nyelven írt tankönyv alapján. A francia verstan elemei (de la mesure des vers, de la césure, de la rime), verses olvasmányok alapján. Tankönyvek: Bonneau, Abrégé de la grammaire fr.; Salamin, Olvasókönyv; Salamin-Leupin, Francia olvasmányok. Heti óra 3.

Földrajz. Európa államainak földrajza, az osztrák-magyar monarchia kivételével. Tankönyv: Requinyi. Heti óra 2.

Történelem. A kereszténység története Amerika fölfedezéséig (a kereszténység eredete és terjedése Constantinusig). A népek nagy vándorlása és az annak folytán alakult új államok története a magyar állam alakulásáig. Az izlam eredete és terjedése. A pápaság uralma és a kereszties hadjáratok. A középkori viszonyok bomlása. Tankönyv: Ribáry. Heti óra 3.

Mennyiségtan. A numerikus egész szám különös tekintettel a tizes számrendszerre. A tizes egész számmal való műveletek. A szorosabban vett számtan elemei. Közönséges tizedes törtek. Arányok és aránylatok; ezeknek különböző feladványokra való alkalmazása. Hatványok és gyökök. Első és másod fokú egyenletek. — Az egyenes vonalú sík idomok egybevágósága és területek kiszámítása. A körrel szőló tan kivéve a sokszögek és a kör között való vonatkozásokat. Tankönyv: Mocnik-Klamarik, Számta, Mértan. Heti óra 5.

Mértan és mértani rajz. A körre vonatkozó feladatok. A kúp metszete és magasabb rendű vonalak, azok alkalmazása a gépészet és építészetben. Tankönyv nincs. Heti óra 2.

Természetrajz. A növények szövezete és ennek fejlődése. A műszerek rendszerei. A természeti rendszer alapján a legfontosabb családok gazdasági, ipari vagy orvosi képviselőinek elemése. Tankönyv: Kriesz-Simkovics, Növénytan. Heti óra 2.

Vegyten. A nevezetesebb szerves vegyületek. Tankönyv: Balló Mátyás elemi vegyten. Heti óra 2.

Szabadkézi rajz. Domború diszítményi tanulmányok egyszerű árnyékolással, vagy alkalmas színezett minták, tekintettel a stylusra, adott alkalommal az emberi vagy állati alak is belevonatik a gyakorlatba. Heti óra 4.

VI. osztály.

Magyar nyelv. Beszédnek nyomán a szónoklattan tüzetes tárgyalása. Tankönyv: Névy, „Írásművek elmélete.“ Olvasókönyv: Névy. Heti óra 3.

Német nyelv. A magyar oktatással párhuzamosan a szónoki s szóbeli előadás. Olvasmányok: Zschokke: Jonathan Frock; Herder: Cid; Lessing: Minna von Barnhelm (az Univ. Bibl.-ból). Heti óra 2.

Francia nyelv. A szókötéstan francia nyelven, Bonneau: „Abrégé de la grammaire française.“ Szónoki olvasmányok. Péliissier „Principes de style et de composition“ nyomán: a kifejtés eszközei, az érvek, a köz-helyek, a páthosz, a szerkesztés rendje, a bevezetés, kifejtés, befejezés. Tankönyvek: Salamin, Olvasókönyv; Salamin-Leupin, Olvasmányok. — Heti óra 3.

Földrajz. Az osztrák-magyar monarchia tüzetes leírása. Tankönyv: Mihályfi. Heti óra 2.

Történelem. Ujkor II. József koráig. Tankönyv: Ribári világtörténete III. rész. Heti óra 3.

Mennyiségtan. A logaritmusok, kitevőleges egyenletek. Első és másodfokú egyenletek határozott rendszereinek megoldása. A lánc törtek, Diophantikus egyenletek. A számtani és mértani haladványok; a kamatos kamatra vonatkozó alapfeladványok. A húr- és érintő sokszögek meghatározása szerkesztés és számítás által; a körmérés. Sík háromszögtan; kellő bevezetés után a polyederek mérése. Tankönyv: Mocnik-Klamarik. Heti óra 5.

Leíró mértan és mértani rajz. A vetítés módjai s alkalmazásuk a pont, vonal és síkokra. Födélzetek, gúla és hasáb egyszeű helyzetekben. Tankönyv: Kriesz F., leíró mértan. Heti óra 3.

Terményrajz. Az állatok szervezete és műszereiknek rendszere. A legfontosabb családok gazdasági vagy orvosi képviselőinek elemzése és helyzete a rendszerben. Tankönyv: Kriesch, állattan. Heti óra 3.

Vegyten. A vegyületek törvényei, vegyszámtan, a parány, tömecs, egyenértékesség és vegyértékesség fogalmai stb. Különféle képletek ismeretése. Az elemek és fontosabb vegyeiknek behatóbb ismertetése folytonos tekintettel a gyakorlati alkalmazásokra. Tankönyv: Bierbauer-Lorscheid, I. rész. Heti óra 3.

Szabadkézi rajz. Rajzolás domború diszítvány minták után, határozott árnyékolással; az emberi fej reliefben; építészeti részek (alapzat, párkányzat stb.). Heti óra 2.

VII. osztály.

Magyar nyelv. Költemények olvasása és elemzése alapján, a három költői műfaj ismertetése. Tankönyv: Dr. Erődi B. költészettana. Olvasókönyv: Névy László. Heti óra 3.

Német nyelv. Olvasmányok: Cid von Herder. Das Lied der Glocke von Schiller. Ifigenie auf Tauris von Goethe. Heti óra 2.

Francia nyelv. A nyelvtani ismeretek ébrentartása és kibővítése olvasmányok alapján. Tankönyvek: Principes de style et de composition; Pélissier; olvastatott: Fénélon: Lettre à l'Académie. Heti óra 2.

Földrajz. A föld felszínének megalakulása és változása; a vízrendszerek működése. A légburok viszonyai s az égalj. A XXIII természetrajzi vidék. Tankönyv: Roth összeh. földrajz. Heti óra 2.

Történelem. A legujabb kor története. Az amerikai szabadságharc. A francia forradalom és Napoleon kora. Az újabb forradalmak; az újabb állami alakulás. Tankönyv: Ribáry. Heti óra 3.

Mennyiségtan. A kapcsolástan. A binomial tétel. Végtelen sorok összehajlóságának néhány ismertető jele. A magasabb rendű számtani haladványok. Az ábrás számok. Felsőbb fokú numerikus egyenletek végszerű gyökereinek meghatározása. A regula falsi. Az elemi mértanba tartozó görbe felületű testek. A gömbháromszögtan. Szabályos polyederek. Tankönyv: Mocnik. Heti óra 4.

Természettan. Erőműtan; rezgésttan, a fénytan alapvető része a tükrök elméletéig. Tankönyv: Fehér-Ipoly. Heti óra 4.

Leíró mártan és mértani rajz. A szabályos, forgási és torz fölületek. Áthatási és érintési feladatok. Bevezetés az árnyéktanba. Tankönyv: Kriesz F. Heti óra 2.

Terményrajz. Rendszeres ásvány- és kőzettan; geologia elemei, különös tekintettel a magyar birodalomra és a szomszéd területekre. Tankönyv: Dr. Roth Samu: ásvány-, kőzet- és földtan. Heti óra 3.

Vegyten. A nevezetesebb szerves vegyületek behatóbb ismertetése folytonos tekintettel a gyakorlati alkalmazásokra. Tankönyv: Bierbauer-Lorscheid, vegyten II. rész. Heti óra 2.

Szabadkézi rajz. Diszítményi rajzolás mindenféle stylus után különös tekintettel a lehető legnagyobb kiviteli pontosságra. Az emberi test szabad plasticus részei: kezek és lábak. Heti óra 2.

VIII. osztály.

Magyar nyelv. A magyar irodalom ó, közép, új és legújabb kora. Tankönyv: Dr. Erődi B. irodalom története és olvasó könyve. Heti óra 2.

Német nyelv. A német irodalom fejlődésének áttekintése. Tankönyv: Leitfaden der deutschen Literaturgeschichte von St. Iványi. Olvasmányok: Die Bedeutung und die Fortschritte des modernen Volksrechts von J. C. Blunschli. — Der Kreislauf des Blutes von A. Fick. Heti óra 2.

Francia nyelv. A nyelvtan rendszeres ismételése olvasmányok alapján. Tankönyv: Salamin: Francia olvasókönyv. Salamin-Leupin: Francia Olvasmányok. Heti óra 2.

Földrajz. A lakhatóság physikai, materiális és morális föltételei alapján a föld államainak és esetleges gyarmatainak ismertetése és összehasonlítása Magyarországgal. Tankönyv: Hauke-Kuttner, II. és III. rész. Heti óra 2.

Történelem. Magyarország pragmatikai története. Tankönyv: Ribáry. Heti óra 3.

Mennyiségtan. Az algebra alkalmazása mértani feladványok megoldására. A sík elemző mértan elemei. Tankönyv: Mocnik. Heti óra 3.

Természettan. A fénytan bevégezése; hőtan; delejesség; villamosság. Tankönyv: Fehér Ipoly természettana. — Világegyetem; a nap, a föld, a hold: naprendszerünk többi bolygói; naprendszerek. Tankönyv: Salamin-Linkess: „Csillagászati földrajz elemei“. Heti óra 5.

Bölcsélet. Psychologia: ismerő, érző és vágyó tehetség. Logica: a fogalom, ítéletek, következtetések. Tudománytan. Tankönyv: Klamarik-Lindtner. Heti óra 3.

Leíró mértan és mértani rajz. Az árnyék tana és a távlati rajzolás módjai. Gyakorlati példák. Tankönyv: Kriesz F. Heti óra 2.

Terményrajz. Az emberi test szövettana, a műszerek rendszerei; az egyes műszer-rendszereknek az állatország osztályainak során való összehasonlítása. Tankönyv: Thomé-Paszlavszky; Az ember. Heti óra 2.

Vegytan. A VIII. oszt. vizsgálata után általános ismételése az egész tananyagának. Tankönyv: Bierbauer-Lorscheid, I. és II. rész. Heti óra 3.

Szabadkézi rajz. A lehető legnagyobb ügyesség a nevezett tárgyak s régibb mesterművek szabad felfogásában, azoknak stylszerű megértése. A rajzok különféle kivitelben. Heti óra 2.

R. k. hittan. I. oszt. A hitről általában és különösen. Az Isten parancsairól. Közép katekizmus. II. oszt. Az anyaszentegyház parancsairól. A szentségekről. A szentelményekről és az imádságról. Tankönyv: Közép katekizmus. III. oszt. Tananyag: A ker. kath. anyaszentegyház szertartásainak magyarázata. K. k. Frencl. IV. oszt. Tananyag: Az ó és új szövetség története K. k. Schmied-Cucor. V. oszt. Tananyag: A ker. kath. hittan általános része. K. k. Dr. Wappler. VI. oszt. Tananyag: A ker. kath. hittan különös része. K. k. Dr. Wappler. VII. oszt. Tananyag: A ker. kath. erkölcsstan. K. k. Dr. Wappler. VIII. oszt. Tananyag: A ker. kath. egyház történelme. K. k. Dr. Wappler.

Evang. vallástan. I—II. osz. Pálfi, Uj szövetségibibliai történetek. III.—IV. osz. Pálffy, A keresztény anyaszentegyház rövid története. Heti óra 1. — V—VIII. osz. Keresztény Egyháztörténet. Heti óra 1.

Mózes vallástan. I—II., és III. IV. V. VI. VII. oszt. Sámueli és a királyok könyvei. Heti óra 2.

Tornászat. Mint az 1878/79-iki tanévben.

Ének és zene. Törekvésünk már az alsóbb osztályokban úgy tanítani az éneket, hogy mire a tanulók a negyedik, ötödik osztályba följutnak, legalább is annyi elméleti zeneismerettel bírijanak, hogy intézetünk énekkarában részt vehessenek és quartettekben gyakorolhassák magukat. Ennélfogva az alsó három, illetőleg négy osztály tanulói hetenkint kétszer részesülnek ének-oktatásban, a mikor az ének legegyszerűbb elemeinél kezdve elsajátítják a hangok fokozatos minőségi és mennyiségi ismeretét, azaz az egymásra következő hangok sorát s a különféle ütemeket. Tankönyvül használjuk Ernyeinek az alsóbb osztályokra írt énekkönyvét, melynek egyszersmind az is jó oldala, hogy a gyakorlatok közé rövid s könnyű dallamokat soroz, melyek a fiú kedvét s hajlandóságát növelik az ének és tovább haladásra nézve. Mivel intézetünk minden tanulóját kötelezzük az énektanulásra, nem nagy nehézségünkbe kerül a felsőbb osztályokban oly kart létesíteni, mely a nyert előleges oktatás alapján már műveltebb zenei érzéket kívánó és gyakorlati ügyességet föltételező dalok megtanulására, sőt előadására képes. A mint az alsóbb osztályokban, úgy külön a felsőbbekben is hetenkint két órában üzzük az éneket. Ez idén ugyan még nem alakult az alsóbb osztályú énekismerettel bíró fiukból énekkarunk, mind a mellett azonban tudtuk azt mégis olykép szervezni, hogy az év folytán nemcsak az elsajátított dalok számában gyarapodott, hanem a koronázó-ünnepen rendezett szavalati, dal és zeneelőadáskor viszonylagos képzettségéről is tanuskodhaték. Azért mondjuk viszonylagosnak, mert a fejlődésben levő ifjú a hanganyag tökéletlensége miatt sem pótolhatja a kifejlett férfiúnak erőbeli tehetségét. A zenében csak egyes hangszerekre kellett szorítkoznunk, mivel a tanulók folytonos változása miatt nem lehet mindig intézetünk oly állapotban, hogy a hiányzó szereket kiegészíthetné: még az egyszerű quartette, vonósnégyesre sem akad mindig tanuló, mivel ritka eset, hogy az egyik vagy másik fiú kis bőgőt tanult volna, tanulna vagy éppen kezelne s azért mikor ének és zeneelőadást rendezünk — mint az idén is — csupán egyes szereken mutatjuk be az ifjak szorgalmát, haladását, képességét. Az illető műveket felügyeletünkkel és utasításunkkal gyakorolják be az ifjak s a mint az énekekben úgy a zenében is arra vagyunk tekintettel, hogy a tanulók zenei érzékét és fölfogását fejlesztjük, azaz oly darabokat szemelünk ki, a melyek lelki gyönyörrel és technikai előadó képzéssel is járnak. Ennek bizonyosságául még ide igtatjuk műsorát a koronázó ünnepen előfordult ének és zenedaraboknak: Valse brillante Schulhofftól (Halász Géza VII. és Fiáth Pomp. VII. zongorán), Sonata Dusektől, zongora mű (Grüssner Ant. VII.), Versenymű Rhodetől, hegedű-magán (Rátz Lász. VII., de a ki ép az utolsó pillanatban történt baja miatt e művet elő nem adhatta); az ének darabok ezek voltak: szózat, hymnus, szerény imola Beckertől, Vineta Abt F.-től, ecetes bableves, Simonyiban van egy malom . . . , induló Beckertől. Az énekdarabok közt mondott ünnepi beszédet Zalka Zsigmond VIII. és szavalta Arany J. Rendületlenül című költeményét Hesz Sándor VII. osztálybeli tanuló.

[illegible]

IV.

Adatok a tanoda történetéhez.

A tanév a múlt évi értesítőben jelzett módon nyitott meg; a beiratások augusztus hó 30-tól, szeptember 4-ig folytak, ugyan e napok délutánjain tartattak meg a felvételi-, pót- és javító vizsgálatok is. A tanítás szept. hó 5-én vette kezdetét és tartott minden megakasztás nélkül f. é. június hó 19-ig, a mely naptól folytak az évi zárvizsgálatok szakcsoportokban.

Amint az értesítő végén levő táblázat mutatja, tanítványaink száma ez évben sem nem emelkedett, sem nem fogyott; az I. osztályba azonban 53 tanuló iratott be, tehát 17-tel több mint tavaly; a VIII. osztályban azonban csak 6 tanuló volt, minek oka abban rejlik, hogy ez évben azok végezték tanulmányaikat, kik az újabb, 8 osztályra való kibővítés alkalmával ki nem elégitő haladás és képességüknél fogva a IV. osztályban marasztaltattak vagy későbbi elégtelen eredmény folytán ismétlésre utasítottak.

A lefolyt tanévben a tananyag kezelésére nézve csak annyiban történt módosítás, hogy a mint azt a tavalyi értesítőben már jeleztem az I. osztály német nyelv, földrajz és történeti tanára, az ezek tanítására fordítandó 8 heti órát, két hónapon át, a magyar nyelvi hiányos ismeretek pótlására használta fel, és így lehetővé lett utóbb egyöntetűbb eljárást a tanítás nyelvében követni; ezen a helyi körülmények által parancsolt intézkedésünk határozottan előnyös volt, mert habár a nevezett tárgyakban hátramaradás volt az első harmadban, annál biztosabban haladhatott az osztály később a kitűzött cél felé. Ezen eljárást folytatni fogjuk mindaddig, míg az 1879. évi a magyar nyelvi tanításra vonatkozó törvényjavaslat jó eredményét az elemi iskolából jövő tanulóknál tapasztalni nem fogjuk.

A tanári karban csak annyiból történt változás, hogy tanodánknál működött póttanár Bayer Ferenc dr. e tanév kezdetével a pancsovai m. kir. áll. főreálliskolához neveztetett ki rend. tanárnak; vele buzgó, derék képesített tanerőt veszítettünk, kívánom hogy az ottani főreáliskola, hivatásának erős támaszát nyerje benne!

Tanodánk a székes-fehérvári orsz. kiállításra küldött mértani és szabadkézi rajzaiért az ezüst éremmel jutalmaztatott meg.

Spáh Győző IV. oszt. tanulót, hosszabban tartó betegség után elragadta a halál az iskola és családja köréből. Adjon neki nyugalmat a föld!

Ettől eltekintve a tanuló ifjuság egészségi állapota ez évben is kielégítő volt, nagyobb számú bajok vagy járványok nem akasztották meg tanítványainkat rendes haladásukban; ezen évben is megerősödött bennem azon meggyőződés, hogy Soprony azon városok egyike, melyek kies,

s egészséges fekvésüknél fogva a tanuló fejlődő testére nézve a lehető legjobb befolyást gyakorolják, és melyekbe vidéki szülők a legnagyobb megnyugtatóssal adhatják gyermekeiket.

1879 december 9-től 12-éig meglátogatta iskolánkat ngys dr. Németh Antal győrtankerületi kir. főigazgató.

Tavaszi ünnepélyünket f. é. június hó 2-án tartottuk meg a lehető legszebb időben városunkhoz közeli, kies fekvésű „Vadászlak“-nál.

Módszertani, ellenőrző és rendkívüli értekezeteinkben minden a tanulók bel- és küléletére befolyást gyakorló ügyek alapos megoldást nyertek.

Vallása által parancsolt gyakorlatait minden tanuló, vallásoktatója utasítása szerint végezte.

A tanulók viselete általában kielégítő volt, csakis az I. oszt.-ban merült föl két eset, mely tartós hanyagsággal párosult rossz viselet folytán az illetők csöndes eltávolítását vonta maga után.

A bécsi cs. kir. egyetemi könyvtár következő 27 munkát kölcsönözte főreál igazgatói ellenjegyzéssel tanodánk tanára, Fialowski Lajos dr. számára: Theophrasti Eresii: Historia plantarum, interpretatione Th. Gazae. Basileae 1534. — Ped. Dioscoridis Anazarbei de Materia medica libri VI. Joanne Ruellio interprete. Adiectis etiam annotationibus Gualtheri H. Ryff. Accessere Scholia nova J. Lonicero autore. Francofurti 1543. — Ped. Dioscoridis Anazarbei graece, et latine ex interpretatione Jani Antonii Saraceni. Lugduni et Francofurti 1598. — Ped. Dioscoridis Anazarbei graece, et latine interpretatione Curtii Sprengel. Lipsiae 1826. II köt. — Ped. Dioscoridis Anazarbei cum Commentariis P. Andreae Mitthioli. Venetiis 1583. — C. Plinius Secundus: Historia naturalis a Silligio recognita. Lipsiae 1851—58. VIII. kötet. — C. Plinius Secundus: Naturgeschichte übersetzt von Dr. Th. H. Külb. Stuttgart 1869. XXXV kötet. — C. Plinius Secundus liber II. hist. nat. cum Commentario Jacobi Milichii professoris Vuittenbergensis Haganoae 1534. — Mod. Columella: De re rustica. Patavii 1816. — Cl. Galeni Pergameni Opera. Basileae 1531. — Cl. Galeni Pergameni graece, et latine interpretatione C. Kühn. Lipsiae 1821—25. XXII kötet. — Adamus Lonicerus: Kräuterbuch. Frankfurt 1557. — P. A. Matthiolus: Kräuterbuch, übersetzt von Handsch. Strassburg 1626. — C. Boerner; Memoria professorum medicinae in Academia Vittebergensi. Vittebergae 1755. — Schmidt Philipp Melanchton. Elberfeld 1861. — C. E. Foerstemann: Album Academiae Vittebergensis. Lipsiae 1841. — Weszprémi: Medicor. hungaricor succincta Biographia. Lipsiae 1774. — Curt Sprengel: Geschichte der Medizin. Vien 1837. — Curt Sprengel: Geschichte der Botanik. Actona und Leipzig 1817—18. — E. H. F. Meyer: Studien über Geschichte der Botanik. Königsberg 1854—56. IV. kötet. — F. W. Jessen: Botanik der Gegenwart und Vorzeit. Leipzig 1864. — J. Sachs: Geschichte der Botanik. München 1875. — G. A. Pritzel: Thesaurus litteraturae botanicae 1851. — L. Choulant: Medizinische Bücherkunde. Leipzig 1836. — Casp. Bauhinus: Pinax theatri

botanici. Basiliae 1671. — Ant. v. Perger: Studien über die deutschen Pflanzennamen. Wien 1861—64.

Fogadja ezennel a t. igazgatóság a tanáritestület köszönetét.

Irodalmi működés. Fialowski Lajos: A népbotanika poézise (A magyar nyelvőr hasábjain, 1879 IX., X., XI., XII. és 1880 II. és V. számban). Tanulmányok: A legújabb lengyel irodalom. Kraszewski J. Ignác. Könyv ismertetések: Elisée Reclus: Nouvelle Géographie universelle. J. Kuhl: Die Descendenzlehre und der neue Glaube. Słowacki: Marya Stuart. Kraszewski J. Ignác: A lengyel Fauszt. V. A. Panajeff: Vosztocsnij voprosz. A sajtó alá rendezi: Melius Péter herbariuma (szöveg: a nevek meghatározása; a munkának irodalomtörténeti s könyvészeti értéke; szótár).

Moller Ede: V. Th. Vischer: Auch Einer. Eine Reisebekanntschaft. E. Kulke: Erinnerungen an Fr. Hebbel (Könyvismertetések a „Külföld“-ben). Beck Károly. Aesthetikai áramlat („Külföld“-ben). Tompa Mihály. Széchenyi István emlékezete (mindkettőt a „Sopronyi irodalmi és művészeti kör“-ben olvasta). Színbírálatok s a magyar színügyet illető cikkek a „Sopron“-ban. Sajtó alatt: Irodalmi dolgozatok.

Moller Ede és Ujvári Béla 1879-ben szerkesztették a „Külföld“ irodalmi havi folyóiratot, melybe ez utóbbi több könyvismertetést írt.

Kárpáti Károly: Dumny Emil: Nevädze (ismertetés a „Külföld“-ben). Murányi Vénus a magyar költészetben, Soprony, 1880.

Bella Lajos: A. Winterberg: Malta. Geschichte und Gegenwart ismertetés, és rövid közlemények a „Külföld“-ben.

Molnár József: Angelo Secchi: Le stelle, ismertetés a „Külföld“-ben.

V.

Jótekonysági rovat.

a) Ösztöndíjasok.

1)	Deák Péter VI. oszt.; Deák Ferenc ösztöndíj alapítvány	.	.	210	frt.
2)	Fialowski László VI. oszt.; pénzügyőrségi	„	.	150	„
3)	Hess Sándor VII. oszt.; Rosenfeld Jakab	„	.	125	„
4)	Infelder Henrik IV. oszt.; „ „	„	.	125	„
5)	Jielek Ferenc V. oszt.; sopronyi reáliskolai	„	.	150	„
6)	Raidl Antal IV. oszt.; Rosenfeld Jakab	„	.	125	„
7)	Rözsényi Iván II. oszt.; „ „	„	.	135	„

Összesen 1010 frt.

A jövő tanév kezdetétől pályázat nyittatik, és pedig: 2 Rosenfeld Jakab és 2 Rosenfeld Katalin-féle 125 frtos ösztöndíjra; ezekre szorgalmas jó erkölcsű és valóban szegény tanulók folyamodhatnak vallás különbség nélkül; a folyamodványok szab. kir. Soprony városa tanácsához címezendők.

A keresetek f. évi szeptember hó 20-ig benyújtandók a főreáliskola igazgatóságánál. E határidő után érkező folyamodványok tekintetbe vétetni nem fognak.

b) Iskolai takarékpénztár.

1879. évi június hó 6-án	158	frt.	69	kr.
Az 1879/80. iskolai évben új betévként után	54	"	26	"
Az 1879. évi kamat	7	"	35	"
Összesen	217	frt.	15	kr.
Kiadás: 8 tanuló kivett	134	"	46	krt
Összes maradvány	82	frt.	98	kr.

mely összeg a kölcsön- és takarékpénztárba elhelyeztetett.

Soprony, 1880. évi június hó 6-án.

Rösch Frigyes,
pénztárnok.

c) A „Deák Ferenc” ösztöndíjalap.

Az 1879/80. iskolai évnek kezdetén volt	366	frt.	27	kr.
Kamat 1879. évről	20	"	34	"
Az 1879/80. évben következő adakozások folytak be:				
A tanulóktól: I. oszt. Bleich Pál 20 kr., Friedrich István 30 kr., György Kálmán 20 kr., Hacker Zsigmond 20 kr., Hiernschrodt József 25 kr., Hubay Gyula 1 frt., Jovicic Péter 30 kr., Jarisch Ferenc 40 kr., Kargl Ferenc 35 kr., Lehner Antal 50 kr., Lindt M. 10 kr., Ludwig Ferenc 50 kr., Mayherr Ferenc 1 frt., Neufeld B. 15 kr., Pertl Ferenc 20 kr., Pollák Zsiga 10 kr., Riedt Sándor 20 kr., Salamon István 20 kr., Schmidt Sándor 30 kr. Schmidl Gusztáv 1 frt., Schusztér Ödön 50 kr., Simonyi Ernő 50 kn., Stettka K. 40 kr., Szalay Géza 30 kr., Székelyi Kálmán 40 kr., Veláncsics István 50 kr.,				
	10	frt.	05	kr.
II. oszt. Geist Samu 50 kr., Stekka János 50 kr.	1	"	—	"
III. oszt. Bruckner Adolf 20 kr., Dux Bernát 20 kr., Hauser József 1 frt., Schuster Nándor 50 kr., Simonis Ferenc 60 kr., Spiegel Jenő 30 kr., Trinkl István 50 kr., Wrchovszky Nándor 1 frt.				
	4	frt.	30	kr.
IV. oszt. Bauer Antal 1 frt., Czeke Ágost 1 frt., Hackl György 30 kr., Németh Zsigmond 50 kr., Pergár Ferenc 20 kr., Serényi Imre 80 kr.				
	3	frt.	80	kr.
Összesen	405	frt.	76	kr.

ezen összeg a kölcsön- és takarékpénztárba elhelyeztetett.

Soprony, 1880. évi június hó 6-án.

Rösch Frigyes,
pénztárnok.

A sopronyi takarékpénztár	50	frt.	—	kr.
Halász Lajos urtól	—	"	50	"
1880 január 1-én a sopronyi takarékpénztári könyvek után				
járó összes kamat	15	"	64	"
A sopronyi takaré- és kölcsönegylet	5	"	—	"
Gellis Miksa	20	"	—	"
Összesen	1921	frt.	11	kr.

A tápintézet részesült még kegyadományokban és pedig:

- a) sz. kir. Soprony város közönsége 4 köbm. tüzelő fát;
- b) Drasche Henrik lovag 20 mm, köszönet;
- c) T. Jielek Ferenc ur 20 kilo finom lisztet;
- d) T. Kriegler Mihály hittanár ur 1 frtot.

Kiadás:

Austerlitz Mór, Joachim Sándor III. oszt. tan.	5—5	frt.,		
Kollmann Manó és Breuer Gyula IV. oszt. tan.	5—5			
frt. Fischer Dávid és Grünwald Gusztáv	5—5	frt.	30	frt. — kr.
Tápintézeti konyha s egyéb szerek beszerzésére	19	"	43	"
Tápintézetre való kiadás	176	"	20	"
Schekulin József, díjak beszédeseért	6	"	—	"
Földtehermentési kötvényben	1140	"	50	"
Takarékpénztárban	548	"	98	"
Összesen	1921	frt.	11	kr.

A tápintézett megnyitott a folyó tanév kezdetével 9 tanulóval. Szept. hó 24-én lépett be egy, november hó 1-jé kettő, és 1880-ik évi január hó 13-án még egy tanuló, úgy hogy a tanév 2-ik felében a tápintézeti növendékek száma tizenháromra rugott.

Ezek közül tíz tanuló az egész eltartási díjt havonkénti hat frttal, három tanuló pedig a fél díjt, havonkénti három frttal fizette, a másik felét pedig a segélyegyleti pénztár fedezte összesen 76 frt. 20 krral.

Azonkívül a segélyegylet pénztárából a berendezési költségek 19 frt. 43 krral is fedeztettek, mely kiadáshoz a tápintézet költségeinek fedezésére még 100 frttal járult az egyesület.

Kötelességemnek ismerem ez alkalommal a szegény tanulók fennnevezett összes barátjai- és pártolóinak őszinte köszönetünket kifejezni. Vajha nemes példájuk minél több utánczót találna, hogy képesek lehetnénk idővel nagyobb mennyiségű szegény, jó erkölcsű tanulót segíteni, és így tanulmányainak folytatását lehetővé tenni!

Utóbbi célt szem előtt tartva állítottuk fel a múlt tanévben a tápintézetet, melyre való felhívást következőkben közöljük:

„A sopronyi állami főreáliskolán fenálló „Segélyegyesület“ részéről a jövő 1880/81. tanév kezdetével a tápintézetben több hely üresedésbe

jövén, az egyesület bizottmánya ezennel felhívja erre a szülők s más érdekeltek figyelmét, közölvén velök azokat, melyek a tápintézetbe való felvételre vonatkoznak.

Ezek a következők:

1. A tápintézetbe szorgalmas és jó erkölcsű tanulók vétetnek fel.
2. Az élelmezési teljes díj egész évre 60 frt.

Kiadandó kedvezményes helyek: $\left\{ \begin{array}{l} \text{a) } 2 \text{ hely } 30 \text{ frtos,} \\ \text{b) } 4 \text{ „ } 45 \text{ „} \\ \text{c) } 4 \text{ „ } 50 \text{ „} \end{array} \right.$

3. A teljes élelmezési díjat (60 frtot) fizetők felvételre a beiratásnál jelentkezhetnek; kedvezményes helyekért (30, 45 és 50 frtos) folyamodók illető kérvnyeiket folyó június hó 25-éig a segélyegyesület vállasztmányához intézve, alulírt elnökhöz nyujtsák be.

4. A folyamodványhoz a lefolyt tanévről szóló iskolai bizonyítvány melléklendő.

5. A tápintézetbe felvett tanulók minden evőeszköztől (tányér, pohár, kés, villa, kanál) maguk kötelesek gondoskodni.

6. Azon segélyzettektől, kik jó erkölcsi viseletet és elégséges tanulmányi előmenetelt felmutatni nem képesek, a segélyezést a bizottmány év közben is megvonhatja.

Soprony, 1880. évi június hó. 15.^a

K á r p á t i K á r o l y dr. s. k.,
segélyegyesületi jegyző.

S a l a m i n L e o s. k.,
segélyegyesületi elnök.

VI.

Felsőbb nevezeteseb rendeletek.

1879.

Főig. 579. sz. Kárpáti Károly és Skoff Béla rendes tanárok véglegesítése.

Főig. 881. és 883. sz. Dr. Bayer Ferenc a pancsovai m. k. állami reáliskolához rendes tanáru neveztetett ki.

Főig. 891. sz. Ujvári Béla rendes tanár véglegesítése.

Főig. 1250. sz. Austerlitz Mór III., Hoffmann Mór III., Grátzl Alajos IV., Gibitz János VIII., Jánisch János II. osztálybeli tanulók tandíjmentességet nyernek.

Főig. 1301. sz. A névkönyvek másolatban való felterjesztése ezentúl elmarad.

Főig. 1367. sz. Az 1878/79-iki tanév 2-ik félévi számadása helyesnek találtatott.

Főig. 1345. sz. A közoktatás állapotáról szóló 7. jelentés küldetik át.

Főig. 1373. sz. Gottl Rezső győri reáliskolai, és Molnár József sopronyi reáliskolai tanárok állomást cserélnek.

Főig. 1450. sz. A hadköteles tanárok névjegyzéke felterjesztendő.

1880.

Főig. 33. sz. A főigazgatói látogatásról szóló, a miniszterium által tudomásul vett jegyzőkönyv küldetik vissza.

Főig. 44. sz. Az 1879/80-iki tanév első félévi tandíj számadása helyben hagyatik.

Főig. 56. sz. Wabel Pál tanodai szolga 50 frtnyi jutalomdíjt nyer.

Sz. k. Sopron város tanácsa. 305. sz. Rözsényi Iván II. Raidl Antal és Infelder Henrik IV., Hesz Sándor VII. oszt tanulók 125 frtos Rosenfeld-féle ösztöndíjt nyernek.

Sz. k. Sopron város tanácsa. 374. sz. A tápintézet részére 4 köbm. kemény dorongfa engedélyeztetik.

Főig. 338. sz. Az érettségi vizsgálati magyar, német, francia és menyiségtni tételek külön-külön boríték alatt küldetik meg.

Főig. 384. sz. Jaeger Izidor, Löwy Rezső, Tomek Ödön I. oszt., Hess Henrik II. oszt. tanulók tandíjmentességet nyernek.

Főig. 553. sz. Az érettségi vizsgálat napja tudtul adatik.

VIII.

Tanszergyűjtemények szaporítása.

1) A tanári könyvtár.

a) A j á n d é k u t j á n :

Nogáll Károly, ozerói vál. püspök stb. Emlékkönyv Pázmándi Horvát Endre születése százados évfordulati ünnepélyének emlékére.

Bella Lajos: Littrow J. F. Vorlesungen über Astronomie. Littrow K. L. Airy G. B. populäre physische Astronomie. 1847/8-ik évi országgyűlési törvénycikkek.

Egy névtelentől: Precht F. F. Grundlesen der Chemie in technischer Beziehung.

Schimetitsch Józseftől: Pol. Wenzel Joh. die böhmische Sprachkunst.

Kárpáti Károly: A murányi Vénus a magyar költészetben.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium: A közoktatás állapotáról szóló 7-ik jelentés.

Szalkay Gyula tr.: A képzetes szám mennyiségtni fejtegetése.

Franklintársulat: Kont Gyula, elemi természettan, 1-ső füzet. Alexander Bernat, Corneille, Cidje. Márgai Karl, Aufgaben für den deutschen Unterricht. Békési Gyula, görög, római és hun magyar mondák 1-ső füzet.

Eggenberger-féle könyvkereskedéstől: Paszlavszky József, az ember.

Tetty Nándor könyvkiadó: Zaffery Károly dr., Magyarország és a Földközi tenger mellett elterülő országok rajzoltató földrajza.

Schlatter M. Alfréd: Zrinyász a tanuló ifjuság részére.

A magy. tud. Akademiától: Almanach 1879-re. Értesítő 1878. évi 5., 6., 7. füzet, 1879. évi 1—6 füzet. Értekezések a nyelv és szépirodalom köréből 7. kötet: 6—10. füzet és 8. kötet 1—4. füzet. Értekezések a társadalmi tud. köréből: 5. kötet, 4—8. fejezet. Értekezések a tört. tud. köréből: 8. kötet. 1—9. füzet. Értekezések a math. tud. köréből: 6. kötet, 8—10. füzet; 7 kötet 1—5. füzet. Értekezések a term. tud. köréből 8. kötet, 13—16 füzet; 9. kötet, 1—19. füzet.

Öri G. György: Margit sziget történelme az első századtól a jelenkorig. IV. Béla király a Margit-szigeten vagy a margit-szigeti apácák.

Sollmayer könyvkiadótól: Fialkowszki Nikolaus: Lehrbuch der Geometrie und des Zeichnens.

Zaffery Károly dr.: Elemi számtan. 1-ső rész.

A sopronyi kereskedelmi és iparkamara: A sopronyi kereskedelmi és iparkamara főjelentése az 1878. évre. Hauptbericht der Handels & Gewerbekammer zu Oedenburg für 1878.

A kolozsvári tud. egyetem: Acta reg. scixut. univ. Claudio politanik anni 1878 1879. Fasx. II.

b) Vétel útján:

Schott Ferd. dr., Die letzten 100 Jahre der vaterländischen Literatur. Dantzel W. dr., Gottsched und seine Zeit. Düntner Heinrich, Briefwechsel zwischen Göthe und Staatsrath Schultz. Grävell F., Göthe im Recht gegen Newton. Schmidt Klauer, Klopstock und seine Freunde. Gottschall Rudolf, Blätter für literarische Unterhaltung. Briefwechsel zwischen Schiller und Göthe in den Jahren 1794 bis 1805. 2 Bände. Regeln und Wörterverzeichnis für die deutsche Rechtschreibung. Briefe von Alex. von Humboldt an Varnhagen von Ense. Carlyle Thomas ausgewählte Schriften, deutsch von A. Kretzschmar. 6 Bände. Bodnár Zsigmond, Havi szemle. Gyulay Pál, Budapesti szemle. Madách Imre összes művei. Gyulay Pál, Emlék beszédek. Gróf Teleky Sándor, Emlékeim. 2 kötet. Gróf Teleky László, Kegyencz. Bérczy Károly, Anyegin Eugen, regény versekben. Greguss Ágoston, Dr. Schakespere pályája. Arany János, Toldy szerelme. Hutter J. Christ., Barrows Reise durch China von Peking nach Canton. 2 Bände. Bergk J. A., Percivals Reisen auf der Insel Ceylon. Petermann A. D., Mittheilungen aus Justus Perthes geogr. Anstalt. 25. Band. Curtius Ernst, griechische Geschichte. 3 Bände. Niebuhr B. G., Römische Geschichte. 5 Bände. Niebuhr B. G., Vorträge über römische

Geschichte. 3 Bände. Niebuhr B. G., Vorträge über alte Geschichte. 2 Bände. Niebuhr B. G., Kleine historische und philologische Schriften. 2 Bände. Engel J. Chr., Geschichte des ungarischen Reiches. 6 Bände. Haylett William, Geschichte Napoleons. 2 Bände. Wolf Aug. Fr., Vorlesung über die Alterthums-Wissenschaft. 5 Bände. Wolf Aug. Fr., Darstellung der Alterthums-Wissenschaft. Gutzkow Karl, zur Philosophie der Geschichte. Sybel historische Zeitschrift. 41. und 42. Band. Századok. 13. kötet. Szilágyi Sándor, a magyar tört. társulatnak 1878. évi vidéki kirándulása Kassa városába. Matthiessen Ludwig, Grundzüge der antiken und modernen Algebra der literalen Gleichungen. Hochstetter Fr. Dr., Leitfaden der Mineralogie und Geologie. Kont Gyula, a természettan elemei. Hering Ewald, zur Lehre vom Lichtfeuer. Müller Joh. Dr., Lehrbuch der kosmischen Physik mit Atlas. Wagner Rudolf v., Jahresbericht über die Leistungen der chem. Technologie. Neumann Karl Dr., Anleitung zum Experimentieren bei Vorlesungen über unorganische Chemie. Fresenius Remigius, Zeitschrift für anal. Chemie. 18. Jahrgang. Liebig Justus, Annalen der Chemie. 197. bis 200. Band. Fehling Hermann Dr., Neues Handwörterbuch der Chemie. 2. Band. Wiedemann G., Annalen der Physik und Chemie. Neue Folge 6., 7. und 8. Band. Wiedemann G., Beiblätter zu den Annalen der Physik und Chemie. 3. Band. Schlömilch O. Dr., Zeitschrift für Mathematik und Physik. 24. Jahrgang. Strack Max Prof., Centralorgan für die Interessen des Realschulwesens. 7. Jahrgang. Kolbe Joh. Dr., Zeitschrift für das Realschulwesen. 4. Jahrgang. Hoffmann J. C. V., Zeitschrift für den math. und naturwissenschaftlichen Unterricht. Országos közép tanodai tanár egylet közlönye. Gottschall Rudolf, Unsere Zeit. Revue critique d'histoire et de littérature. Magyar nyelvőr. Feuerbach Ludw. Dr., Geschichte der neueren Philosophie von Bacon v. Verulam bis Spinoza. Feuerbach Ludw. Dr., Geschichte der Leibnitz'schen Philosophie. Fichte J. H., die Idee der Persönlichkeit und der individuellen Fortdauer. Fichte Joh. Gottl., Einige Vorlesungen über die Bestimmung des Gelehrten. Marbach G. O. D., Lehrbuch der Geschichte der Philosophie. 1. Abtheilung. Helferith Adolf, Spinoza und Leibnitz oder das Wesen des Idealismus und Realismus. Kelles Franz Dr., Spinoza und Leibnitz über die Freiheit des menschlichen Willens. Zimmerman Robert Dr., Leibnitz's Monadologie. Schilling Gustav, Leibnitz als Denker. Lessing Friedrich Karl, vollständiger Beweis, dass wir bis jetzt kein verständiges System der Philosophie gehabt haben. Menzer Ludw. Dr., Naturphilosophie. Baumgärtner Heinrich, Natur und Gott. Thurot M. F., Peuvres de Locke et Leibnitz. Strauss David, die christliche Glaubenslehre in ihrer geschichtlichen Entwicklung. Schopenhauer Arthur, über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde. Strümpell L., Natur und Entstehung der Träume. Strauss David Dr., Charakteristiken, und Kritiken. Strauss David Dr., Zwei friedliche Blätter. Krieg und Friede. Der alte und neue Glaube. Ein Nachwort als Vorwort zu der neuen Auflage meiner Schrift: Der alte und neue Glaube. Kleine Schriften. Clemens Fr., das Manifest der Vernunft. Huber Joh. Dr., der alte und neue Glaube.

Wollwarth Freiherr v., noch ein Wort über den alten und neuen Glauben. Ulrici Hermann Dr., der Philosoph Strauss. Aphorismen zur Apologie des Dr. Strauss und seines Werkes. Balche Alexandre, M. Renan et Arthur Schoppenhauer. Seydel Rudolf Dr., Widerlegung des Materialismus und der mechanischen Weltansicht. Feuerbach Ludwig. Abälard und Heloïse v., der Schriftsteller und der Mensch. Guendeville M., L'utopie de Thomas Morus. Gahrauer G. E., Biographie Gottf. Wilh. Freiherrn v. Leibnitz. 2 Bände. Fechner Theodor, Zend-Avesta, oder über die Dinge des Himmels und des Jenseits. Gahrauer G. E., Lessing's Erziehung des Menschengeschlechts. Weiss Ludwig, ein Bekenntniss als Antwort. Rauwenhoff L. W. Dr., Strauss's alter und neuer Glaube. Hamberger Jul. Dr., die Lehre des deutschen Philosophen Jakob Böhme. Oeuvres completes de Montesquieu avec les notes de tous les commentateurs. 2 kötet. De la Motte M., Fables nouvelles. Bellegarda M., les fables d'Esopé Phrygien. Rabelais François M., Les Oeuvres. 2 kötet. Pensées de Pascal, avec les notes de M. de Voltaire. 2 kötet. Constant Benjamin M., mélanges de littérature et de politique. 2 kötet. Alphonse Lamartine, méditations. Simon Jules, Oeuvres de Malebranche. 2 kötet. Simon Jules, Oeuvres de Descartes. Strausz Dav. Friedr., Christian Märklin. Ein Lebens- und Charakterbild aus der Gegenwart. Hieronymi W. Dr., David Strauss und religiöse Bewegung der Gegenwart. Bauer Bruno, Philo, Strausz und Renan und das Urchristenthum. Baumer Friedrich v., Schwarz, Strausz, Renan. Mayer Jürgen Bona, der alte und neue Glaube. Poggendorf J. C., Annalen der Physik und Chemie. Ergänzungsband VIII. Krassay István Kerpely Antal, a vaspálya s ennek főbb tulajdonságaira vonatkozó kísérletek és tanulmányok.

2) Pénz és érem gyűjtemény.

Hubay Gyula, I. osztályu tanuló, 1 római réz érmet. Dux Bernát, III. oszt. tan., 1 darab ezüst pénzt 1616. évről. Spitzer József, III. oszt. tan., 4 darab réz pénzt. Riedt Imre, III. oszt. tan., 2 darab osztrák réz pénzt. Stiegler Lajos, IV. oszt. tan., 1 darab török réz pénzt. Pfeiffer Felix, V. oszt. tan., 1 darab Lipótféle ezüst 3 krost 1699-től, 1 római réz és 1 ezüst érmet. Simonyi Kálmán, V. oszt. tan., 1 darab római Vespasian-féle réz pénzt. Velancsics János, VI. oszt. tan., 1 darab ezüst pénzt. Seltenhofer Frigyes ur, 2 darab szerb pénzt egy 10 parat; egy 5 parat.

3) Történelmi tanszerek gyűjteménye.

Dr. K. v. Spanner's Hand-Atlas für die Geschichte der Mittelalters und der Neuzeit. — 3. Auflage.

4) A természetrajzi szertár.

Aján d é k utján: Lusciola Luscinia*, tek. Bella tanár urtól; — Falco peregrinus*, t. Neuberger urtól; — Fringilla canaira*, t. Sieberer urtól; — Ardea cinerea*, Bommer urtól; — Parus major*, Alcedo ispida*),

Brandlhofer tanulótól; — Otus vulgaris*, Bückhel tanulótól; — Pyrgita domestica*, Pyrrhula vulgaris*, Bruckbauer tanulótól; — Gazzulus glandarius*, Scheller tanulótól.

Vétel útján: Turdus Merula*, Phylloxera vastatrix microscopicus praeparatuma. — A bogár és a növény gyűjtemények részben megújítottak, részben bővítettek,

5) *A földrajzi szertár.*

Aján dék útján: A földközi tenger medencéjének kézi abrosza, Hoffmann és Molnár könyvkereskedő cégtől. — Magyarország hypsometricus kézi abrosza, Bihar vármegye kézi abrosza, Rautmann Frigyes könyvkereskedő cégtől.

Vétel útján: Steinhauser: hypsometrische Karte von Mitteleuropa. — Skrzewski: Touristenkarte. — Gönczy: Ausztria-Magyarország fali abrosza.

6) *Vegytani szertár.*

Elméleti gyakorlati oktatásra fordítottatott 100 frt. Lepárló készülék beszerzésére ez évi átalányból 150 frt. fordíttatik.

7) *A physikai szertár.*

Nagyobb készülék beszerzésére 87 frt. fordíttatik.

8) *A mértani szertár.*

Mérő asztal, több mértani test.

9) *Iffjúsági könyvtár.*

a) Aján dék útján.

Franklin társulat: Szigeti veszedelem. Hoffmann: német nyelvtan. Szvorényi: olv. III. IV. k. Jónás János: német nyelvtan és olvasókönyv. Ring Armin: bevezetés a mennyileges vegyelemzésbe. Jablonszky J. Összehasonlító földr. Európa állam leírása. Császár Károly dr.: Cornot életrajza; Monge életrajza. Mihályi József: Shakespeare Nusik. Szilassi M.: életrajzok Plateschorból. Arany J.: Molière. Vörosmarty: Julius Caesar.

b) Vétel útján.

Csengeri: A magy. közoktatás. Szilágyi: Történeti rajzok. Kont: Aristophanes. Bodenstedt: Shakespeare. Dr. Haussonville: Sand György. Teleky: A kegyenc. Bulver: A jövő nemzedéke. Pulszky: Eszmék Magyarország története philosophiájához. Macaulay: A pápaság. György: Amerikai nők. Mészáros: Kártigám. Dr. Lázár: II. Katalin, Az ozman birodalom, Khina és Japán, A népvándorlás, A régi Egyptom, Lykurgus és Solon. Áldor: IV. Béla, Az 1848/49-iki szabadságharc. A rémuralom.

A francia forradalom, Deák F. élete. Sebestyén: Egy nő naplója. Brehm: Thierleben. Prém: Kisfaludy Károly Irénije. Rényi: Petrarca és Kisfaludy S. Castelar: Egy szív története, A művészet, vallás és a természet Olaszországban, Beszédei. Cervantes: Az elmés Don Quijote de la Mancha. Müller K. O.: A régi görög irodalom története. Lázár Kálmán: A légurai. Verne: Apróbb műveiből. Závodszy: Besenyei György. Ipolyi: Kisebb munkái. Dickens: Pusztaház, Két város, Copperfield Dávid. Thackeray: Vig elbeszélései, Tittmarsch Sámuel. Verne: Három orosz és három angol, Hatteras kapitány kalandjai, A prémek hazája, Grand kapitány gyermekei, A rejtelmes sziget, Strogoff Mihály utazása. Marczali: Durui világtörténete. — Fraknoi: Horváth M. emlékezete. Tóth K.: Költeményei. Csiky: A jóslat, Janus, Ellenállhatatlan. Racine: Színművei. Degré: A kék vér. Ebers: Homo sum. Eötvös: Elbeszélések. Manzoni: A jegyesek. Zsilinszky: Széptani levelek. Minkwitz: Mythologia. Sacken: Baustyle. Honegger: Culturgeschichte. Lobe: Katechismus der Musik, Katechismus der Instrumente. Prosateurs français, 9 füz. Gerding; Grund-lehren des chem. Lehrgebäudes. Lorinser: Botanische Excursionsbuch, Különböző apróbb értekezés 16 füz. Helmholtz: Popul. wissens. Vorträge. Büchner: Lehrbuch der anorg. Chemie. Haszlinzky: Növény határozó.

VIII.

Közlemények a vegytani laboratoriumból.

A vegyelemzések, melyek az 1879/80. tanévben a sopronyi állami fő-reáliskolán kivitettek, a következők:

Egészségügyi 8. Technikai 95. Kútviz 7. Törvényszéki 4. Pato-chemicus 4. Összesen 118.

A vegytani elemzés tanfolyama — kapcsolatban gyakorlati munkálatokkal — ez évben 9 hónapra terjedt ki. A résztvevő tanulókat két csoportra osztattak, úgymint kezdőkre és haladókra. Egy-egy tanuló havonként 2 frtot fizetett, mely összeg részben a kémszerek bevásárlására fordított. Hetenkint 4 óra (szombaton délután).

I. Kezdők:

A kémszerekről szóló tan és kémszereknek szervesetlen vegyületekre való alkalmazása képezték az anyagot.

A tanuló neve	Mely osztályba járt	Eredmény
Borcsiczky Zoltán	VI.	jó
Bruckner Samu	„	jó
Rösch Jenő	„	jó
Velancsics János	„	jó
Töpler Lajos	V.	jó

II. H a l a d ó k :

Egyszerűbb testek (elemek, sók, savak, stb.) vegytani elemzése.

A tanuló neve	Mely osztályba járt	Eredmény
Deák Péter	VI.	jó
Fiáth Pompejus	VII.	jó
Fiáth István	VI.	elégséges
Grüssner Antal	VII.	jeles
Hamberger József	"	elégséges
Hanusch Ferenc	"	jeles
Hladni János	VI.	elégséges
Horváth Béla	VII.	kilépett
Schleiffer Mór	VI.	elégséges
Zalka Zsigmond	VIII.	jeles

Meister Lucius és Brünnig Höchst a. Main 20 üveg vegypraep. küldtek ajándékba.

Dr. Wallner Ignác,
rendes tanár.

IX.

Erettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgálat írásbeli része május hó 1., 3. és 4-én, a szóbeli része pedig, melyre Horváth Ignác miniszteri tanácsos úr megjelent, Dr. Németh Antal győri tankerületi kir. főigazgató úr elnöklete alatt június hó 25-én tartatott meg.

Jelentkeztek volt vizsgálatra öten és pedig: Frankl Lajos, Gibitz János, Pap Elemér, Zalka Zsigmond és Zsótér János; az eredményről a jövő tanévi értesítő fog tudósítást hozni.

Az iskolai vizsgálat tételei voltak:

1) A magyar nyelvből: Irodalmi mozgalmak Mária Terézia uralkodásának végén (irodalom történeti korrajz).

2) A német nyelvből: „Hazafias érzés a kunyhóban” című darab lefordítása németre.

3) A francia nyelvből nem adatott fel.

4) A mennyiségtanból: a)
$$\left. \begin{array}{l} \frac{x^3+y^3}{x-y} = \frac{a^3+b^3}{a-b} \\ x+y=a+b \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{egyenletek rendszere} \\ \text{megoldandó.} \end{array}$$

b) Csonka kúp köbtartalma K szám által van meghatározva; magasságának méretszáma m , az alsó alapkör sugaráé R . Mekkora a felső alap sugara?

A jövő tanév kezdetéről.

Az 1880/81-diki tanévre a nyilvános tanulók szabályszerű fölvétele augusztus hó 30., 31. és szeptember hó 1., 2. és 3-ik napján történik d. e. 8 órától 12-ig az igazgatósági irodában. Szeptember hó 1., 2. és 3.-án a javító és pótvizsgálatok tartatnak meg.

A fölvétel feltételei következők:

1. A reáliskola I. osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet, ki a 9-ik evet betöltötte s 12 évnél nem idősebb, mely körülmény keresztlevél, illetőleg születő bizonyítvány alapján igazolandó, 12 évnél idősebb fiu felvételéről a tanári testület határoz.

2. Minden az I. osztályba felveendő tanuló kivétel nélkül felvételi vizsgálatot tenni tartozik, melynek tárgyát a magyar nyelv, német ajkúakra nézve a német nyelv, a számtan és földrajz képezi.

Az ismeretek mértékére nézve kívántatik:

A magyar nyelvből értelmes folyékony olvasás, az egyszerű bővített és összevont mondat, a név- és birtok ragok, beszédrészek, név- és ige-képzők.

A német nyelvből csak oly német ajkúak vétetnek vizsgálat alá, kik magyarul nem tudnak; ezektől ugyanazon nyelvtani megfelelő ismeretek kívántatnak mint a magyaroktól anyanyelvökre nézve.

A számtanból a tizedes számrendszer tudása 1000-ig, az egész számok és köz. törtek 4 alapművelete.

A földrajzból a földnek a naphoz való viszonyából eredő tünemények, a föld alakja, mozgása, a vizek, sziget, félsziget, föld s tengerszorosok ismerete; Magyarország fekvése, hegy- s vízrendszer.

A felvételi vizsgálatok a felvétel napjain tartatnak délután.

3. A felsőbb osztályokba való felvétel a megelőző osztálynak sikeres végeztétől függ, és vagy arról tanuskodó nyilvános iskolai okiratok (bizonyítvány és értesítő), vagy ezek hiányában külön vizsgálat alapján történik. Ha ez okiratokból az következtethető, hogy a felvétetni kívánó tanulónak előmenetelét azon osztályba, melybe felvétetni kíván, alig remélhetni, akkor a tanárikar az illető növendéket felvételi vizsgálat alá veszi, sőt annak eredményéhez képest alsóbb osztályba is sorozhatja.

4. A bizonyítvány nélkül jelentkező tanuló rendszerint csak abból az osztályból bocsáttatik vizsgálatra, melybe koránál fogva helyezhető. A vizsgálat ily esetben írásbeli és szóbeli, s oly módon tartandó, hogy a tanulónak a megelőzőtt osztályok összes tanulmányaiban való jártassága kellőleg kitűnjék. Az ily vizsgálat díja a tandíjon felül 10 frt. az igazgató számára, és 5 frt. minden tantárgyért, melyre a vizsgálat kiterjesztendő.

5. Minden tanuló a fölvételre végzett tanulmányairól való bizonyítványaival személyesen, atyja, anyja vagy gyámja, illetőleg azoknak valamelyik

külön megbízottja kíséretében tartozik az igazgatóságnál és az illető osztály főjénél jelentkezni. Azon szülők vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekük vagy gyámfiuk felvételekor a l k a l m a s h e l y e t t e s t kötelesek bemutatni, kire a házi felügyelet és nevelésre nézve kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy a gondviselésére bízott tanulóra nézve az igazgatóság értesítését elfogadhasa. A más intézetekből jövő tanulók, ha a sopronyi állami főreáliskolában ezelőtt beiratva nem voltak, 2 frt. 10 krt fizetnek; ezenkívül tartozik mindenki az ifjusági könyvtárra 1 frtot, énekre 1 frtot, az értesítőre 50 krt, tintára 20 krajcárt fizetni. Az egész évi tandíj 12 frt., melynek fele a beiratáskor, a második fele pedig február hóban lefizetendő. A tandíjmentesség elnyerésére vonatkozó kérvény szeptember hó 20-ig az igazgatóságnál benyújtandó, ezen idő után érkező kérvények tekintetbe vétetni nem fognak. Azon szegény tanulók, kik folyamodás esetére időközben tandíjmentességet nyernek, a befizetett tandíjt visszakapják. A tandíj beszedésével Ulber Mátyás r. tanár van megbízva.

6. Az angol és latin nyelvért 10 frt., a gyorsírásért 4 frt., zenéért 10 frt. fizetendő évenként, a vegygyakorlatokért havonként 2 frt.

7. Vidéki tanulók számára szállás előbb nem fogadható, míg a szülők vagy megbízottjaik a szállásadó nevét az igazgatónál be nem jelentik.

8. Évközben az iskolát fontos ok nélkül változtatni nem szabad; a felvétel azért csakis a változtatás okának fontos igazolása mellett és oly bizonyítvány alapján érhető el, melyből kitűnik, hogy az illető az utolsó időig szabályszerűen látogatta az osztályt, melybe rendes tanulónak felvétetni kívánkozik.

9. Azon izr. vall. szülők, kik kívánják, miszerint a tanév lefolyása alatti ünnepnapokon fiaik se ne rajzoljanak, se ne írjanak, ebbeli kívánságaikat sajátkezűleg aláírva, a beiratás alkalmával nyújtják be az igazgatóságoknak.

XII.

Az ifjuság névsorozata az 1879/80. tanévben.

(Rövidítések magyarázata: **tdm.** = tandíjmentes, **tp.** = tápintézeti, **ösz.** = ösztöndíjas, **ism.** = ismétlő.)

Első osztály.

Haladnak :	
Bleich Pál	Jarisch Ferenc
Feiller Ferenc	Jaeger Sándor
Friedrich István	Jovicsics Péter
Goldschmidt Izidor	10 Kargl Ferenc
5 György Kálmán	Kulbenc Antal
Hacker Zsiga, ism.	Lehner Antal
	Lindt Mihály

- Löwy Rezső
 15 Ludvig Ferenc
 Mayherr Ferenc
 Moldauer Károly
 Müller Görgy
 Reichel Otto
 26 Salamon István
 Schmidt Sándor
 Schuster Ödön
 Simonyi Ernő
 Stetka Károly
 25 Szalay Géza
 Székelyi Kálmán
 Tomek Ödön
 Velancsics István
 Wimmer József
 30 Zimmermann Károly

Javítanak :

Bujtás Lajos (a számtanból)
 Hiernschrodt József (a természet-
 rajzból)

- Hubay Gyula (a term.-rajzból)
 Kremser Adolf (a term.-rajzból)
 35 Riedt Sándor (a term.-rajzból)
 Schmidt Gusztáv (a magyarból)

Ismételnek :

- Czirfusz József
 Goldner Mór
 Hiesberger József
 40 Laszwitz Kálmán
 Neufeld Bernat
 Pauer József
 Pertl Ferenc
 Pollák Zsiga
 45 Soutschek Arthur

Kimaradtak :

- Heidinger Samu
 Kerpl Miksa
 Kuder Nándor
 Preis Siegfried
 50 Simonis Sándor
 Összesen: 50.

Második osztály.**Haladnak :**

- Böhm János, tp.
 Buck Gyula
 Fábián Zsigmond, tp.
 Geiszt Samu
 5 Gestetner Mór
 Hess Henrik, tdm.
 Janisch János, tdm.
 Jankó Sándor
 Karsay Lajos
 10 Kohn Ede
 Kohn Elias
 Liebhardt Henrik
 Paller József
 Payrich József
 15 Prager Kálmán
 Rosenstingel Bertold, tdm.
 Rözsényi Iván, öszt., tdm., tp.
 Schmidt Ágost
 Schreiner János
 20 Patzenhofer Rezső, mgt.

- Steiger Miklós
 Stetka János
 Tombor Gyula, tdm.

Javítanak :

- Bruckbauer János (magyar ny.)
 25 Németh Gyula (számtanból)
 Schilhan Gyula (francia ny.-ból)

Ismételnek :

- Dittmayer Antal
 Hess Zsigmond
 Holzheim Károly
 30 Hillebrandt Károly
 Jielek Gyula
 Pálffy Gyula
 Schiller Lajos

Betegség folytán pótvizsgálatot tesz:

- Stehle Emil (mértanból)
 35 Kokál Károly (minden tárgyból)
 Összesen: 35.

Harmadik osztály.**Haladnak :**

- Aranyos Ferenc
Austerlitz Mór, tdm.
Berger Adolf, tdm.
Berlakowitsch Pál
5 Bokor János
Emmel Gyula
Friedrich Gyula
Gayer Lajos
Hauer József
10 Hoffmann Mór, tdm.
Joachim Sándor, tdm.
Klausz András
Kummert Károly
Neuberger Robert
15 Riedinger Pál
Riedt Imre
Schöffmann József
Schöll Ernő
Schuster Nándor
20 Schimetitsch József

- Simonis Ferenc
Serényi Jenő, tdm.
Spiegel Jenő
Spitzer József
25 Spitzer Lipót, tdm.
Trinkl István
Tschürtz Mátyás, tp.
Wolf Lipót
Wrchovszky Nándor

Javítanak:

- 30 Bruckner Adolf (a mértanból)
Dux Bernát (a számtanból)
Horváth József (a mértanból) tdm.
Karpellus József (a számtanból)

Kimaradtak:

- Bunderla Gyula
35 Bückhel Bonifác
Zumpf Gusztáv

Összesen: 36.

Negyedik osztály.**Haladnak :**

- Ackerler Ferenc
Bauer Antal
Breuer Gyula, tdm.
Czeke Gusztáv
5 Foster Gusztáv
Gratzl Alajos, tdm.
Hagemann Ferenc, tdm.
Halász Lajos
Innfelder Henrik, tdm.
10 Jielek Károly, tdm.
Kadnár Károly, tdm.
Kokas Ferenc, tp.
Kokas József, tp.
Kollmann Manó, tdm.
15 Kundt Gyula
Mayer Beni
Nagy Pál
Németh Zsigmond
Pfeiffer Vilmos
20 Raidl Antal, tdm.

- Stessel Károly
Stiegler Lajos, tdm.
Veláncsics István

Javítanak:

- Frank Imre (franciából)
25 Meller Henrik (franciából)
Locke Ágost (mennyeiségtanból)
Pergar Ferenc (meny.-tanból) tdm.
Serényi Imre (meny.-tanból) tdm.
Takáts Gyula (franciából)

Ismételnek :

- 30 Brandlhoffer Antal
Chramosta Sándor
Hackl György
Rupprecht Kálmán

Kimaradt:

- Krieckl András, tdm.

Meghalt:

- 35 Spah Győző

Összesen: 35.

Ötödik osztály.**Haladnak:**

Ferstl János, tdm.
 Fischl József
 Fürsth Bernát
 Jielek Ferenc, tdm.
 5 Mészáros Gyula, tdm.
 Pfeiffer Konrád
 Pittroff Kálmán
 Saly Sándor
 Töpler Lajos

Ismétel:

10 Szilvássy Ödön

Javítanak:

Árnes Sándor (francia nyelv)
 Bischitz Dávid (mennyeségtan)
 Füzy Zoltán (mennyeségtan)
 Pollák Mór (mennyeségt.)
 15 Pfeiffer Felix (francia ny.)
 Sztrokay Szilárd (mennyeségtan)
 Zappert Samu (mennyeségtan)

Hosszas betegség következtében négy tárgyból
 nem osztályoztatott:

Simonyi Kálmán

Összesen: 18.

Hatodik osztály.**Haladnak:**

Borcsiczky Zoltáv
 Bruckner Sámuel
 Deák Péter, tp.
 Fialowski László, tdm.
 5 Grünwald Gusztáv, tdm.
 Hebenstreit János, tp.
 Rösch Jenő, tdm.
 Scheiber Mihály, tdm.
 Tiefenbach Pál
 10 Ullein Ferenc
 Veláncsics János

Betegsége miatt nem osztályoztatott:

Fiáth István

Javítanak:

Fischer Dávid (vegytan) tdm.
 Hessky Béla (vegytan) tp., tdm.
 15 Hladny János (vegytan)
 Koppányi Lajos (vegytan)
 Némethy Géza (vegytan) tdm.
 Schleiffer Mór (vegytan)

Magán tanuló:

Füzy Kálmán

Összesen: 19.

Hetedik osztály.**Haladnak:**

Fiáth Pompejus
 Grüssner Antal
 Halász Géza
 Hamberger József
 5 Hanus Ferenc
 Hess Sándor, öszt. tdm.

Horváth Béla
 Kammerloher József
 Rátz László

Javit:

10 Heller Mór (német nyelvből) tdm.

Összesen; 10.

Nyolcadik osztály.**Érettségi vizsgálatot tesznek:**

Frankl Alajos
 Gibitz János
 Pap Elemér
 Zalka Zsigmond

5 Zsótér János

Magántanuló:

Szecsődy Gyula

Összesen: 6.

XII. Statistikai táblázatok.

a) A tanulók általános áttekintése.

I. O s z t á l y	II. A tanulók száma			III. Vallásuk					IV. Nyelvi viszonyaik (Minő nyelveket beszélnek?)							V. Előmenetelők		VI. Szüleik polgári állása					1878/9-ben beiratott	Növekedés	Fogyás
	Beiratott	Elhalt	Elmaradt	Róm. kath.	Helv. hitv.	Ág. hitv.	Héber	Gör. kel.	Magyar	Német	Magyar-német	Horvát, német, magyar	Szerb, német, magyar	Magyar, német, cseh	Magyar, német, lengyel	Haladók	Ismétlők	Értelmiségi	Önálló őstermelők (földbirtokosok s bérlők	Önálló kereskedők és iparosok	Magán tisztviselők	Személyes szolgátot tevők s munkások			
I.	51	—	8	29	—	8	7	1	5	4	35	—	1	—	—	36	9	13	4	32	2	2	36	17	—
II.	35	—	—	22	—	7	6	—	1	—	33	1	—	—	—	30	5	11	2	21	1	—	50	—	15
III.	36	—	3	11	—	12	10	—	1	—	31	1	—	—	—	33	—	4	2	29	—	1	50	—	14
IV.	35	1	1	20	—	8	5	—	—	—	33	—	—	—	—	29	4	5	3	25	—	—	26	9	—
V.	18	—	—	8	1	5	4	—	—	—	18	—	—	—	—	16	1	8	—	10	—	2	23	—	5
VI.	19	—	1	8	—	5	5	—	—	—	17	—	—	—	1	18	1	8	5	6	—	—	16	3	—
VII.	10	—	—	6	1	1	2	—	—	—	9	—	—	1	—	10	—	1	2	7	—	—	6	4	—
VIII.	6	—	1	4	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	5	—	3	2	1	—	—	11	—	5
	218	1	14	108	3	46	39	1	7	4	181	2	1	1	1	177	20	53	20	131	3	5	218	33	39

b) A tanulmányozás eredményének áttekintése.

Tárgyak	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen				
	I. osztály				II. osztály				III. osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály			
Vallástan	15	15	15	—	7	13	13	—	10	11	12	—	18	11	4	—	5	6	7	—	10	6	2	—	6	4	—	—	1	4	—	—
Magyar nyelv	4	13	22	6	—	2	23	8	3	14	16	—	1	14	18	—	3	4	11	—	5	5	8	—	5	2	3	—	—	2	3	—
Német nyelv	1	18	22	4	—	6	23	4	8	20	5	—	5	14	13	1	2	9	6	—	2	9	6	1	—	6	4	—	—	1	4	—
Francia nyelv	—	—	—	—	1	8	20	3	4	17	12	—	—	10	17	6	2	—	12	3	3	4	11	—	3	4	3	—	—	2	3	—
Földrajz	4	14	24	3	4	13	15	1	4	12	17	—	4	12	17	—	3	8	7	—	2	8	8	1	5	2	3	—	1	1	3	—
Történelem	9	17	18	1	5	9	14	5	8	12	13	—	6	9	16	2	1	5	12	—	5	6	7	1	6	4	—	—	—	1	4	—
Mennyiségtan	—	12	24	9	1	5	23	4	3	4	24	2	1	6	19	7	1	1	9	6	1	2	3	12	2	4	4	—	—	1	4	—
Mértan	3	6	28	8	1	8	16	7	3	6	22	2	3	11	17	2	—	6	12	—	2	9	7	—	—	5	5	—	—	—	5	—
Természetráajz	2	7	27	9	10	11	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	11	—	5	9	4	—	1	4	5	—	1	3	1	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9	21	—	3	15	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	6	—	—	3	2	—
Vegytan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	23	4	1	—	16	—	1	2	8	6	—	3	6	1	—	—	—	—
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—
Szabadkézirajz	—	—	—	—	20	13	—	—	7	16	10	—	11	17	5	—	7	10	1	—	4	10	3	—	—	5	1	—	3	1	1	—

c) A tanulók lakását feltüntető táblázat.

[illegible]

A

sopronyi vasárnapi kereskedelmi iskola

1879/80. évi

ÉRTESÍTŐJE.

B E R I C H T

der Oedenburger Sonntags-Handelschule im Jahre 1879/80.

1. Az iskola fentartója: a sopronyi kereskedelmi testület.

2. Az iskola felügyelősége:

A sopronyi kereskedelmi iskolát nagy csapás érte, a mennyiben eddigi buzgó I. elnökét Zergényi Gyula urat a kéréhetlen halál, életének javakorában körünkből kiragadta; ő hat éven át ez iskola élén állott, és annak emelésére sem időt, sem fáradságot nem kimélt és mindenkor szíves és tapasztalt tanácsadó volt: neki köszönhetjük az iskolának 3 évre való kibővítését, több nevezetes tantárgynak behozatalát, így az utolsó évben a francia nyelvnek kezdők és haladók csoportjába való tanítását. Emléke állandó legyen közöttünk.

Az új elnökök I. Zettl Károly és II. Graf Victor; különösen ajánljuk szíves figyelmökbe zsenge, alig fejlődött iskolánkat.

3. Igazgató: Salamin Leo.

1. Erhalter der Schule: das oedenburger Handelsgremium.

2. Aufsicht der Schule:

Ein für die Schule tief empfundener Schlag ist der Tod des Herrn Julius Zergényi, des I. Vorstandes des ödenburger Handelsgremiums; durch 6 Jahre stand er an der Spitze unserer Schule, scheute zur Hebung derselben weder Mühe noch Zeit; er war es, dem die zeitgemässe Reorganisation und Erweiterung der Schule zu verdanken ist, er führte mehrere neue Disciplinen, so auch die französische Sprache als relativ obligaten Gegenstand ein; zu jeder Zeit war er ein freundlicher und erfahrener Rathgeber. Sein Andenken verbleibe unter uns!

Den beiden Herren Karl Zettl ersten, und Victor Graf zweiten Vorstand sei diese neue Schule besonders empfohlen.

3. Director: Leo Salamin.

A lefolyt tanévben a tanári testületben változás annyiban történt, hogy az I. osztályban a magyar és német nyelvi oktatást Bella Lajos tanár vette át.

In diesem Schuljahre kamen Veränderungen nur in so weit vor, als Pr. Ludwig Bella den Unterricht der deutschen und ungarischen Sprache in der I. Classe übernahm.

Az 1879/80. évi órarend. — Stundenplan im Jahre 1879/80.

Oszt. Classe	9 ¹ / ₂ –10 ¹ / ₂	10 ¹ / ₂ –11	11–11 ¹ / ₂	11 ¹ / ₂ –12	2–3	3–4	4–5	5–6
I.	Francia nyelv kezdők Französische Sprache Anf. Salamin Leo	Magyar ny. Ungarische Sprache Bella Lajos		Földrajz Geographie Fialowski L. dr.	Német ny. Deuts. Sp. Bella Lajos	Szépíráás Schönschr. Fialowski L. dr.	Számítan Rechnen Rösch Frigyes	Francia nyelv haladók Französische Spr. Fortgeschr. Salamin Leo
II.		Könyvvitel Buchführ.	S z á m t a n Rechnen Rösch Frigyes		Földrajz Geogr. Fialowski L. dr.	Magy. ny. Ung. Sp.	Német ny. Deuts. Sp.	
III.		Áruisme Waarenkun. Fialowski L. dr.	Magyar-német ny. Ung.-Deutsch. Spr. Kárpáti Károly dr.		Számítan Rechnen Rösch Frigyes	Könyvvitel Buchführ.	Váltójog Wechselr. Dobrovits S.	

A tanulók névsora s foglalkozása. — Namen u. Beschäftigung der Schüler. I. osztály. — I. Classe.

Folyó szám	N é v — N a m e	Üzletcég — Geschäftsfirma	
1	Boor Elemér	Schmidl Mátyás	fűszer keresk.
2	Dolenszky István	Szép István	fűszer „
3	Donner Mátyás	Schleifer és Lang	vas „
4	Korbusz Lajos	Guggenberger Ede	norinbergi „
5	Korenika Ödön	Kottaun testvérek	posztó „
6	Müller Ágost	Müller Ferenc	fűszer „
7	Müller Rudolf	Jány Ferenc	kelme „
8	Schätzl Gusztáv	Prusinszky	norinbergi „
9	Schäffer Sándor	Schleiffer és Lang	vas „
10	Schlauf Béla (kilép.)	Zetl és Szöllőssy	posztó „
11	Sztramer Vilm. (kilép.)	Jány Ferenc	kelme „
12	Strauss Kámán	Kováts L. F.	vas „
13	Trinkl János	Zetl és Szöllőssy	posztó „
14	Viz Ferenc	Spiegel János	fűszer „
15	Wölfl József	Weiss József	fűszer „

II. osztály. — II. Classe.

Folyó szám	N é v — N a m e	Üzletcég — Geschäftsfirma
1	Böhm Mihály	Rátz Ágost vas keresk.
2	Dieringer Tivadar	Hauer testvérek fűszer ”
3	Eder Béla	Pachhofer Lajos ifj. norinbergi ”
4	Friedrich Kálmán	Zergényi Gyula fűszer ”
5	Hoffmann István	Tiefbrunner Tivadar divatárú ”
6	Kindler Adolf	Hauer testvérek fűszer ”
7	Kropf Mihály	Willigut Imre kelme ”
8	Löffler János	Müller Paulin fűszer ”
9	Müller Sánd. (kilép.)	Willigut Imre kelme ”
10	Pratser János	Spiegel János fűszer ”
11	Purt József	Lenck Samu fűszer ”
12	Reiwer Jenő	Gallauner Antal kelme ”
13	Schügerl Károly	Schügerl Sándor fűszer ”
14	Tiefbrunner Ottó	Wrchovski M. fűszer ”
15	Vettermann Mihály	Triebaumer Endre kelme ”
16	Vukovics János	Schmidl Mátyás fűszer ”
17	Wolf Géza	Zergényi Gyula fűszer ”
18	Denvald Ferdinand	m e g h a l t

III. osztály. — III. Classe.

Folyó szám	N é v — N a m e	Üzletcég — Geschäftsfirma
1	Benedek Gyula	Lenck Samu fűszer keresk.
2	Brandl Gusztáv	Gallauner Antal kelme ”
3	Braunshir Gyula	Németh Kálmán fűszer ”
4	Brunner Ede	Szép István ” ”
5	Czegka István	Müller Ferenc ” ”
6	Hagemeister Henrik	Hauer testvérek ” ”
7	Huszár Géza	Eybeck Alfréd ” ”
8	Kund Ágost	Russ I. Baptist ” ”
9	Kremszner Sándor	Németh Kálmán ” ”
10	Péterffy Kálmán	Hauer testvérek ” ”
11	Schmidt Károly	Gallauner Antal kelme ”
12	Sztramer Károly	Schmidt M. ” ”
13	Wagner Ferenc	Gallauner Antal ” ”
14	Wetzer István	Müller Paulin fűszer ”
15	Wolf Jenő	Thierring Nándor vas ”
16	Zechmeister József	Schügerl Sándor fűszer ”

Vizsgálatok sorrendje.

A vizsgálatok, melyekre az iskola barátai ezennel tisztelettel meghívatnak, következő sorban fognak megtartani:

1880. évi június hó 27-én 1) az I. osztályban reggeli 10¹/₂ órakor: magyar-, német nyelv, földrajz, számtan; 2) a II. osztályban d. u. 2 órakor: magyar-, német nyelv, könyvvitel, földrajz, számtan; 3) a III. osztályban d. u. 3¹/₂ órakor: magyar-, német nyelv, könyvvitel, váltójog, számtan.

Prüfungs-Ordnung.

Die Prüfungen, zu welchen die Gönner und Freunde der Schule hiermit höflichst geladen werden, finden wie folgt statt:

am 27. Juni 1880. 1) I. Classe V.M. 10¹/₂ Uhr: Ung., deutsche Sprache, Geographie, Arithmetik; 2) II. Classe N.M. 2 Uhr: Ung., deutsche Sprache, Buchführung, Geographie, Arithmetik; 3) III. Classe N.M. 3¹/₂ Uhr: Ung., deutsche Sprache, Buchführung, Wechselrecht, Arithmetik.

Jelentkezés az 1880/81 tanévre.

A felvételt óhajtok Zettl Károly keresk. testül. elnök által történt felvétel után szeptember hó 7-ig, mely napon a tanítás kezdetét veszi, tartoznak az igazgatónál (főreáliskolai igazgatói iroda) jelentkezni. Ugyan e napon tartatnak meg a javító vizsgálatok is.

Soprony, 1880. június hó 18-án.

Salamin Leo,
igazgató.

Anmeldung für das Schuljahr 1880/81.

Jeder Schüler hat nach geschehener Aufnahme durch Herrn Karl Zettl sich behufs Einschreibung bei Endesgefertigtem (Directions-Kanzlei der kön. Oberrealschule), bis 7. September zu melden. Am 7. September finden die Corrections-Prüfungen statt, und beginnt auch der Unterricht.

Oedenburg, am 18. Juni 1880.

Leo Salamin,
Director.

